

C. D.
DISSERTATIO LEGALIS

De

27566
13
1644
Mutuo & Usura

Quam

Permissu ac suffragio Nobilissimæ

Facultatis Juridicæ in Illustri Leucorea

P R Æ S I D E

Magnifico & Amplissimo Viro

DN. JEREMIA REUSNERO,

Acto & Antecessore Celeberrimo, Facultatis

Juridicæ Ordinario & p. t. Decano Spectatissimo,

Decretalium Professore Publico, Curia Electoralis &

Synedrij Ecclesiastici Assessore gravissimo.

Præceptore, Patrono ac Hospite

in primis demerendo.

publico examini sistit

JOACHIMUS Kennenkampff

Rigã-Livonus.

ad diem 28. Septemb. In Auditorio Actorum.

WITTENBERGÆ

Typis JOHANNIS RÖHNERI, Acad. Typogr.

ANNO MDCLXLIV.

Dissertatio Legalis

MATHIO & JULIA

Permittit ac suffragio Nobilissimas

ON HERBIA REBENRO

Jo. de. articulare Celarentino. Juris

juris Ordinis & p. d. Doctoris

Doctorum Professoris Cuius Baccalis &

Præceptoris & articulare

JOACHIMUS REBENRO

The Johann. Rönner, Acad. Ptegr.

ANNO 1754

que
gen
in c
repe
rem
aud
mer
exte
alio
tu
exp
acc
cau
cia
ena
TU
ha
lo
fi
dic

CUM DEO!

567

DE MUTUI Excellentia multum præfari animus non est, cum hæc vel inde perspiciatur, quod beneficij genus sit, quo hominum necessitati succurritur; & quidem sine dantis injuria, quem tota Mutui natura rebus geminis & similibus genere occupata, nullum timere damnum, nullum in commutatione lucrum sperare jubet, æqua rependit nec suo nomine dignum putatur, nisi parem fecerit dati & accepti rationem, unde multi audent credere, velint accipere plurimi; Egenis tamen beneficium hoc expensum ferre, aut in usuras extendere, turpem censet foederationem. Inter alios quoq; contractus vix ullus litium feracior mutuo est: beneficia quippe eousq; læta dum majora expectantur, quæ ubi cessant aut antevenerunt, & acceptis vices exsolvendæ, gratia oneri, quælibet causa obtentui sumpta in quæstu habetur, hinc judicia & in repetendo uberrimam jurgiorum segetem enasci experimur quotidie, ut Plato MEUM & TUUM omnium controversiarum seminarium haud immerito dixerit. Hujus naturam cum paulo plenius indagare libuerit, operam non ludemus, si lege methodi servata, rei definitionem eamus indicatum. Sit itaq;

A

THE.

THESIS I.

Mutuuum (a) est contractus (b) realis (c) stricti juris, (d) quo quantitas (e) ea lege datur, ut eadem in genere, (f) non in specie restituatur.

(a) ita dictum quod ex meo tuum fiat l. 2. §. 2. ff. de Reb. cred. pr. Inst. quib. mod. re cont. quod reciprocè intelligendum, ut non modo meum fiat tuum, sed vice versa ut illud tuum quod acceperas in pari genere ac bonitate fiat meum. Donell. lib. 14. Comm. c. 1. quod & natura rei & Erymus, quæ à Debitore magis quam Creditore venit, indicat; Pecunia enim quam dedit Creditor, non est mutua, neq; mutuo, id est, invicem data, sed spe mutuæ & paris recipiendæ tradita & concessa. Connan. 7. Comm. c. 1. n. 7. Quo pacto distinguitur à donatione, legato, similibusq; contractibus, qui rem dantis accipientis quidem faciunt, sed sine effectu constitutæ obligationis l. 3. §. 1. ff. O. & A. Unde patet, notationem hanc non Grammaticam sed Logicam esse, præcipuam formæ ac differentia specificæ partem continens.

(b) pr. Inst. Quib. mod. re cont. §. jus autem 2. §. de Jur. N. G. & C. l. 80. ff. de solut. Verbo contractus non specialiter pro obligatione ultro citroq; secundum l. 19. ff. V. S. sed generalius quatenus est conventio cum causa sumpto. l. 1. §. 3. & 4. ff. de pact. l. 7. in pr. §. 2. & 4. eod. non enim ex vinculo utrimq; obligatorio, sed negotio ipso seu *συμβαλλεῖν* ad obligationem producendam idoneo contractus substantiam metimur. Treutl. disp. h. th. 1. lit. C. & disp. 6. th. 1. lit. d. ubi Bach. & cap. 3. Miscell. disp. Sutholt. dissert. 12. aph. 48. Bellon. lib. 2. supput. c. 2. Obligatio autem ut consistat, sufficit ut hæc alteri quærat, & alium sibi obstringat ad aliquid præstandum. l. 3. ff. O. & A. Quæ ubi alteri quæsitæ fuerit, is habet actionem adversus obligatum, ita ut obligatio non alio modo consideretur, quam respectu actionis quæsitæ alteri, neq; actio quam respectu obligationis, quæ alter astringitur. Greg. Lopez. animad. jur. Civ. c. 10. n. 7. Unde Mutuum contractus est, non qua transfert dominium, sed quatenus ex eo debitor ad reddendum obstringitur. Bach. in not. ad Wesenb. de R. C. n. 5.

(c) Realis

(c) Realis est, quod Contractus hic ad validitatem & perfectionem suam non desideret solennitatem verborum, nec consensum formalem determinatum, sed principaliter traditionem rei, quâ substantia obligationis mutui expletur *l. 6. ff. ad Sct. Mac.* quæ si non intervenit nulla oritur obligatio, eum sola partium conventio, nisi etiam rei de qua conventum est sequatur traditio, non sufficiat. *l. 2. §. 3. ff. Reb. cred. l. 1. §. 1. ff. O. & A.* Et hoc modo distinguitur à cæteris contractibus v. c. Consensualibus, quamvis enim in iis res intervenire debeat, ita ut nec Emptio nec Venditio sine re intelligatur *l. 3. ff. de Cont. Empt.* non tamen actus ad causandam obligationem & perficiendum contractum, sed tantum ad implendum requiritur, nam simul ac de re pro certo pretio tradenda convenerint contrahentes, perfecta est venditio respectu contractus, & competit actio ex Empto. *l. 1. l. 11. ff. Action. Empt. Gomez. 2. Var. res. c. 6. in pr. Mozz. de Contractib. Tit. qua pen. app. rei. n. 5. seq.*

(d) Quia strictam habet ex sua natura regulam, qua omnia Arithmetica proportionem, ad æqualitatem eorum quæ data sunt, exiguntur, ut rerum Creditarum sit in omnem partem æqualitas, nec ultra quicquam aut citra liceat contrahentibus efficere. *l. rogasti. §. 1. ff. R. C. l. 17. ff. de pact. Wesenb. in par. h. t. n. 9.* Ideoq; iudici fas non erit ex bono & æquo arbitrari, sed secundum præscriptam formulam, & ipsius contractus regulam procedere tenetur, quæ præter id quod ipsi naturæ contractus ex definitione juris & præcisè inhæret. *l. cum quid 3. ff. R. C.* aut nominatim conventum est, *l. quicquid 99. ff. V. O.* nihil admittit. In bonæ fidei verò contractibus iudex potestatem habet iudicandi super iis, quæ alterum alteri præstare æquitas suggerit. *§. in bonæ fidei 30. Inst. de Act. l. 2. §. fin. l. 5. in pr. ff. V. O.* Cujus differentie rationem, non tam à formula ex bona fide, quam à diversa conventionum qualitate & natura, quæ Prætori causam dederit, ut latiore potestatem permetteret Iudici, & clausulam ex bona fide formulæ adjiceret, arcessimus. *Bachov. tract. de Action. disp. 6. tb. 2. & disput. miscell. cap. 4.*

(e) Quantitatis vocabulum non strictè hic accipimus pro pecunia tantum numerata, ut in *l. 11. ff. compens. l. 5. C. si cert. pet.* Neq; latissimè, prout vox quantitatis in omnes res corporales cadit, utpote cum omnes res quantitatem recipiant, & quicquid ferè est in rerum natura,

natura, numerum vel pondus subeat. Sed pro re fungibili, cuius substantia in pondere numero & mensura consistit, i. e. quæ non nisi hoc modo commercio subjacet vel natura vel consuetudine *l. 2. §. 1. ff. de Reb. cred. l. 6. C. si cert. pet. Bach. ad pr. Inst. quib. mod. re. cont.*

(f) Hæc est propria & specifica differentia, qua ab omnibus aliis contractibus secernitur. Significat autem hic Genus non quid abstractum aut incertum, sed certam substantiam, quæ certitudo tamen non est restricta ad ipsam speciem mutuam. *l. 2. in pr. ff. de Reb. Cred.* Sed ad aliam ejusdem generis, seu ut Just. loqui amat *Inst. quib. mod. re. cont.* ejusdem naturæ & qualitatis, quæ subrogata functionem, id est formalem & substantialem æquipollentiam recipit, ita ut hæc suppleat alterius vicem, & una species tanti æstimetur quanti altera, fusi enim est tanti esse *l. pretia 63. ff. ad l. falc. l. si servum 33. ff. ad l. Aquil.* & tantundem præstare *l. 6. ff. Reb. Cred.* quod per solutionis facultatem pulchrè velut experimento palpabili cognoscitur, quia tanta est in iis similitudo, ut alia re ejusdem generis solutâ, non aliud sed idem videatur redditum. Unde in mutuo restituendum venit, non idem in specie, nec diversum in genere, sed idem in genere & diversum in specie. *Sutholt. dissert. 13. aph. 8. Molin. tr. de Usur. n. 18. Bellon. lib. 1. supp. jur. c. 4.*

THESIS II.

Mutuum est vel verum quod reali traditione perficitur, de quo in seqq. vel Præsumptum.

Præsumptum intelligimus, cum naturalis numeratio non intervenit, sed Debitor sequuturæ numerationis spe pecuniam se mutuo accepisse Chirographo confessus est; quæ confessio cum præsumptionem acceptæ pecuniæ adversus scribentem inducat, obligari videtur, non quidem ex literis, cum nullam in se causam sine qua obligatio consistere nequit *l. 7. §. 2. & 4. ff. de pact.* ante numerationem factam contineant, datæ sc. sub conditione numerandæ pecuniæ, quæ cum sequuta non fuerit sub contraria conditione velut non datæ nec obligantes habentur *arg. l. 7. ff. de Contr. Empt. l. 40. §. 2. l. 107. ff. de Cond. & demonst.* ut proinde nuda ratio vel scriptura cum debitorem facere

non

non possit, si nec mutuum acceperit, nec ulla debendi causa præcesse-
 rit ut loquitur Justinus in l. 49. in fin. ff. de pec. l. 26. §. fin. ff. de pos. Sed ex præ-
 sumpto mutuo, quasi illud revera accepisset debitor, cui probando lite-
 ra inserviunt l. 4. ff. de fid. instr. l. 4. ff. de pign. & hyp. eoq; creditoris inten-
 tio non in literis, ut, ajo te mihi debere quia scripsisti, semper enim
 vinceret, sed in numerata pecunia fundata est. l. 3. C. de Except. non nu-
 mer. pec. omniaq; experitur quali ex vero mutuo esset obligatio & actio
 l. 5. C. d. t. Unde & Reus non literas sed numerationem exceptione,
 sua, quæ intentioni Actoris per modum contradictionis opposita esse
 debet, oppugnat. l. 7. C. de non num. pec. Inst. de lit. obl. vers. planè. Ideoq;
 solus temporis lapsus fat momenti non habebit ad astringendam fi-
 dem, cum modus non sit introducendæ vel mutandæ obligationis
 l. 44. §. placet ff. de O. & A. sed tantum præsumptionem numerationis,
 quæ initio levior est, & opposita Exceptione, Actoris probationem
 exigit pecuniam sc. numeratam esse, l. 1. l. 3. C. b. t. assistentiâ legis fir-
 miorem reddit, demptâ Creditoris probandi necessitate, cum juris
 præsumptione & naturalis & civilis obligatio subsit, debitorem sc.
 à Creditore pecuniam accepisse, dum intra legitimum tempus quæri-
 monia usus non sit. Et ex hac præsumptione ipse Justinus in fin. Inst. de
 Lit. Obl. Reum condemnat, dum se tempora coarctasse dicit, ne Cre-
 ditores diutius pecuniis suis forsitan defraudentur; nemo enim ex
 præsumptione qua tali condemnari potest, sed ex eo quod præsumi-
 tur, cum habeat actum reflexum, propter literas autem præsumitur.
 numeratio, ex qua obligatio & condemnatio sequatur necesse est. vid.
 Sutholt. disp. 14. aph. 65. seqq. qui hanc sententiam post Bach. ad Tr. disp. b.
 th. 2. lit. b. & Inst. de Lit. Obl. defendit.

Ex quo sequitur, cum præsumptio ista, quam inducit biennij
 lapsus, non sit juris & de jure sed tantum juris, quæ probationi con-
 trariæ cedit & veritati succumbit l. si Chirographum 24. ff. de probat. Si
 præsumptionem hanc debitor elidere velit contraria probatione non
 factæ numerationis in se susceptâ, merito eum audiendum esse per
 e. locupletari 48. de R. I. in 6. l. 10. l. 13. C. de non num. pec. l. 25. in fin. ff. de pro-
 bat. maximè cum provida legis cura debitori contra Creditoris inju-
 rias consulere voluerit, non gravare: quod tamen fieret, si tempora-
 lem dando Exceptionem auferret perpetuam jure communi compe-
 tentem, vid. Gomez 2. Var. res. 6. in fin. Salic. ad l. 3. C. b. t. n. 19. Hart Pist.
 lib. 4.

A 3

jus
 nisi
 i. ff.
 aliis
 ab-
 men
 red.
 d. re.
 d est
 sup-
 uñ-
 quil.
 tem
 t in
 dem
 n in
 spe.
 upp.
 di-
 x-
 ter-
 tuo
 tio-
 erur,
 atio
 tam
 cum
 obli-
 l. &
 cere
 non

lib. 4. q. 12. n. 10. qui ab hac sententia nequaquam in iudicando recedendum esse ait. Requiritur autem ut debitoris probatio, quæ non erit puræ facti negativæ sed qualificatæ *l. optimam. C. de cont. stipul. testibus & documentis indubitatis expediatur.* Etenim debitoris negligentiam, Exceptionem non num. pec. intra legitimum tempus non opponentis, *l. 14. §. illo* coercet, ut Creditori, præsumptionem juris biennij lapsu firmatam præ se ferenti, juramentum deferre nequeat. *c. 2. X. de probat. Zang. de Except. p. 3. c. 14. n. 68. seq. Perez. in Expos. Cod. h. t. n. 15.* Quæ tamen probatio tum admittitur, si debitor illam in continenti probare velit, cæterum si illam protendat, & in Camera & in foro Saxonico *juxt. ord. process. jud. tit. 39. §. Wann aber* instrumentum Executioni mandatur, Exceptione non numeratæ pecuniæ ad reconventionem vel processum ordinarium debitori reservata, quo pecuniam indebite solutam condicere poterit. *arg. c. debitores X. de jurejur.* Sicut à Magnifico Dn. Præside, Mæcenate & Præceptore meo quovis Observantiæ cultu venerando, in Collegio nostro Practico edoctus, sum.

Competit autem hæc Exceptio non num. pec. debitori, etiamsi illi tempore interpositæ cautionis renunciaverit, cum eadem facilitate & indigentia renunciasset quâ scripsisse præsumatur, & Creditori dolus futurus remitteretur, *contr. l. 5. ff. de pact. dot. l. 27. §. 3. ff. de pact. l. 23. ff. de R. J.* nisi ex intervallo renunciatio facta fuerit, *arg. l. 22. C. ad SC. Vellej.* vel ipso facto partis solutione declarata *l. 4. C. de Except. non num. pec.* aut juramento munita fuerit, tum Exceptionis beneficio non fruatur, cum de consulta voluntate abdicantis se hæc Exceptione, facilitatis insuper suspicione, quæ suberat, juramenti religione sublata, liquido appareat, *Hart. Pist. d. l. 9. 12. n. 5. Col. de process. Exec. part. 1. c. 10. n. 235 seqq.* Quod si autem juramentum Instrumento simpliciter accesserit, Exceptio integra manet, *l. fin. C. h. t.* eadem enim conditio juramento inest, quæ obligationi cujus naturam sequitur, ut vel hinc in tempus receptæ pecuniæ juramenti vim videatur contulisse debitor, quam si non recepit evidenter causa finalis juramenti cessat, *c. quemadmodum X. de jurejur. vid. Hillig. ad Donell. 14. Comm. 37. lit. f.*

Creditori quoq; contra Aponchas quibus non receptam pecuniam recepisse fatetur, ex quacunq; causa, nisi nominatim aliqua excipiantur, quas vid. apud *Zang p. 3. c. 14. n. 3. seqq.* intra 30 dies datæ Aponchæ, si-

570
mille Exceptionis privilegium probandi onus in Adversarium devolvens conceditur *l. in contractib. 14. §. super. 2. C. b. t.* Ideo autem angustioribus cancellis hæc Exceptio constringitur, quod non sit eadem necessitas apocham quæ Chirographum prærogandi, *arg. l. 14. C. de solut. unde post 30. dies tantam præsumptionem seu potius probationem factę solutionis oriri, ut in favorem liberationis l. Arrianus 47. ff. de O. & A. ne quidem probationem in contrarium admittendam esse censeant Dd. Zang. d. l. n. 25. Carpz. p. 2. const. 29. def. 19.* Quod tamen in foro Mercatorum ubi neglectis apicibus juris ex bono & æquo proceditur. *l. 29. §. 4. ff. Mandat. vix obtinere, sed si post 30. dies, privilegiata Exceptione semota, negativam, pecuniam scilicet solutam non esse probare velit Creditor, intentionem ejus perferendam esse putamus, præsertim si Reus sit debitor ex propria persona, ut in facto proprio nullam habere possit ignorantie causam, per c. locupletari de R. 7. in 6. l. 33. ff. de Reb. cred. cum Eman. Costa in repet. l. si ex caution. C. de non num. pec. diff. 6 n. 3. seqq. Ant. Fabro in Cod. lib. 4. tit. 22. def. 1. & 7.*

THESIS III.

Mutuum ita consideratum duo afficiunt.

1. ipsa Mutui datio. 2. Obligatio ex mutui datione nata.

THESIS IV.

In Mutui datione consideranda veniunt.

1. personæ quæ mutuum dare & accipere possunt. 2. Res quæ mutuo dantur & accipiuntur. 3. Modus dandi & accipiendi.

THESIS V.

Mutuum dare possunt qui consentire & qui dominium (a) liberamve rerum suarum administrationem habent. (b) Unde excluduntur

duntur pupilli, minores, (c) prodigi, (d) furio-
si, (e) qui nec dare nec accipere mutuum
possunt.

(a) Cum substantia huius contractus in domini translatione consistat, dantem dominum esse oportet, *l. 2. §. 4. ff. de Reb. Cred.* Qui si dominus non fuerit, rei mutuo datae dominium in accipientem, non transmittet, cum transferre ad alium plus juris nemo possit quam ipse habeat *l. nemo 54. ff. de R. J.* Unde fur nummos furtivos, vel quivis alius non dominus rem datam accipientis non faciet *l. 13. cum seq. ff. b. t.* Et licet in re aliena omnes alii propemodum contractus celebrari possint, nam alienam rem commodari, *l. 15. ff. commod. depo. ni l. 1. §. si prado ff. depos. distrahi posse constat, l. rem alienam 28. l. 34. §. item 3. ff. cont. Empt. l. 46. ff. de Act. Empt. Bach. ad Wesemb. in par. tit. commod. n. 4.* Mutuum tamen data re aliena non contrahitur, *l. 2. §. 2. ff. b. t. l. si quis 56. §. 2. ff. de fidejuss. Sutholt. diss. 13. aph. 14.* nec obligatione naturalis quidem inde nascitur, alias fidejussorem obstructum redderet, *d. l. 56. §. 2. ff. de fidejuss. §. 1. Inst. de fidej. l. 8. §. 3. ff. d. 1.*

(b) Coniunctim requirimus dominium & administrationem liberam, licet enim dominium eius naturae sit, quod tribuat potestatem ad quemcumque usum, *l. in re 21. C. mandat. potestas tamen illa quandoque ligatur lege, ne possit in actum prodire, sic v. c. pupillus mutuo dare non potest, non, quod Dominus non sit, sed quia de rebus suis pro arbitrio disponere prohibetur, l. non omnis 19. §. 1. ff. b. t. §. nunc admonendi Inst. quib. alien. lic. vel non.* Quod tamen verum si Tutoris autoritas deficit, quo casu nec dando nec accipiendo vere contrahit. Et licet pupilli consensus intelligentis quod actum est, naturalem obligationem in se producat, *l. si pupillus 21. ff. ad L. falcid. l. cum illud 25. §. 1. ff. Quand. dies leg. ced. quae valida sit quoad effectus externos §. praeterea Inst. quib. mod. toll. obl. l. 1. ff. de Nov. l. Marcellus 25. ff. de fidejuss. l. 127. ff. V. O.* respectu tamen effectuum internorum, ut retentionis, solutionis, compensationis à jure civili ipsi ademptorum infirma censetur, *l. quod pupillus 41. ff. de cond. ind. l. 59. ff. de O. & A. nisi locupletio factus sit, tunc ex scripto D. Pij etiam civili ratione conveniri potest, l. pupillus 5. ff. de Auth. Tut. l. 3. in pr ff. commod. l. ait Prator. 3. §. 4. ff. neg. gest. Bach. ad Treutl.*

vol. 1.

vol. 1. disp. 6. tit. 5. lit. b. Et ad §. 9. Inst. de inutil. stip. Arum. de mov. c. 6. n. 8. seqq. Quod si Tutoris auctoritas intervenit, pupilli persona ad actus ritè gerendos inhabilis, quodammodo habilitatur & integratur, ut mutuum dare & accipere, ac quaelibet negotia ritè exsequi possit. l. 5. ff. de R. J. d. §. 9. Inst. de inutil. stip. Et sicuti ex contractu Tutoris actio utilis ipsi quaeritur, & alios convenire potest, l. 2 & 4. C. quand. ex fact. Tut. ita ex contractu Tutoris conveniri potest, si in rem ipsius pecunia profecta sit, quæ Tutori ejus nomine mutuo data fuerit l. 3. C. quand. ex fact. tut.

(c) Di Minore curatorem habente non absimile judicium ferendum, qui licet ex contractu etiam civiliter obligetur l. puberes 101. l. si servus 141. §. 2. vers. pubes ff. de V. O. arg. l. 20. ff. de R. l. 8. C. de Nupt. Hujus tamen judicium cum fragile adhuc sit, & multorum insidiis captio- nibusve suppositum, bonorum administratio ipsi non committitur. l. 1. ff. Minorib. l. 3. C. de in-integ. restit. Fach lib. 3. contr. c. 9. Gyphan. ad l. 101. ff. V. O. Hillig. ad Donell. lib. 12. c. 22. lit. Q. ideoq; nec mutuum dando ob- ligare, neq; accipiendo obligari potest, nisi locupletior factus sit, vel pecunia in rem ejus versa fuerit, quod tamen semper factum præsumi- tur arg. l. 7. §. 1. l. 11. §. 3. l. 27. §. 1. ff. de min. nisi Minor dolo Adversarij aut sui facilitate se læsum esse probaverit l. 5. C. de in integr. restit. l. 2. C. de filiof. min. d. l. 11. §. 3. ff. min. c. constitutus X. de in integr. rest. l. 9. §. si minor. 4. ff. de jurejur. Gomez. 2. Var. res. 14. Molin. de Usur. n. 279. læsione vero pro- bata & restitutione impetrata Creditori pecuniam repetenti probatio incumbit eam in utilitatem minoris versam esse l. 1. §. 2. C. si advers. Cre- dit. Carpz. p. 2. const. 11. def. 44. Hart. Pist. lib. 1. q. 38. n. 32.

(d) Prodigum, qui nec tempus nec finem expensarum habet, sed bona sua dilacerando & dissipando profundit l. 1. ff. de Curat. furioso vel aliis dand. non Ethicè hic, sed juridicè consideramus, ad hunc scilicet effectum ut nihil ipse in præjudicium sui agere & contrahere, nec cum eo contrahi possit. Quod ut fiat, Cognitionem Magistratus, qui mo- res & facultates probè perpendat ut hunc vel illum prodigum decla- ret & bonorum administratione interdicit, necessariam esse judica- mus l. 1. l. 6. l. 10. ff. de Cur. furios. l. 18. ff. qui test. fac. poss. Bach. ad Tr. de pact. tit. 5. lit. d. Gomez. 2. Var. resol. c. 14. n. 31. Hillig. ad Donell. lib. 12. c. 22. lit. f. Di- minutione bonorum interdicta, quoad alienationem & bonorum profusionem furioso cujus nulla voluntas est, comparatur l. 40. ff. R. J.

B

cate-

cæterum extra hunc casum pupillo assimilatur, cum & contrahendo obligationem sibi acquirere & conditionem suam meliorem facere possit *l. is cui. 6. ff. V. O. l. 9. §. 7. ff. de reb. cred.* Cum enim hæc bonorum interdictio favori ipsius inserviat & ad diminutionem restringatur, non debet contra ipsum ne acquirat converti, *l. nulla 25. ff. de LL. l. quod favori 6. C. eod.*

(e) Furiosus cum nullum negotium gerat *l. 5. ff. de R. J. l. 1. §. furiosum 12. ff. O. & A.* nec mutuum dare manifestum est *l. si a furioso 12. ff. de R. C.* Principio enim movente interno, quod est facultas appetitivæ virtutis, quæ apprehensivam & cognitionem circumstantiarum præsupponit, destituitur; & ideo consensum qui in omnibus contractibus requiritur adhibere non potest. Unde absentis & dormientis loco habetur *l. 2. §. pen. ff. de jur. Codicill. l. 1. §. furiosus ff. de acq. poss. & cuius acta æstimantur non secus ac si fortuito & casu facta essent l. fin. §. fin. ff. de adm. Tut. l. sed etsi 5. §. 2. ff. ad L. falcid.* Quod in tantum verum est, ut nec cum Curatore id facere possit *d. l. 5. ff. R. J.* Cum enim curatoris autoritas sit negotij gesti recteq; cogniti approbatio *l. 1. §. 2. ff. de Tutel. l. 3. & 4. de auth. Tut. vel cur.* prius necesse est ut quid agatur, quam ut probetur quod agitur, probatio enim tantum imperfectum & quotidie augescens iudicium supplet, depravatum insanum non item, quod medicina potius & commiseratione quam supplemento opus habet.

THESIS VI.

Pecunia aliena vel propria à persona inhabili credendi animo data, ex post facto tamen per consumptionem (a) mutuum conciliat. (b)

(a) *l. 12. l. 13. ff. de Reb. Cred. l. 56. §. 2. ff. de fidejuss. l. pater 81. ff. de jur. dot. cuius rationem Julianus Jctus in l. non omnis 19. §. 1. ff. b. t. assignat.* Conditionem scilicet ideo dari, quod pecunia facto dantis ad eum qui accepit intelligatur pervenisse; pervenire autem dicitur quod est remansurum & in dominium transit *l. aliud est capere 71. ff. V. S.* quod fit propter consumptionem, cum harum rerum quæ in mutuacionem cadunt, nullus usus esse possit nisi consumantur. Consumptâ re, nullum

lumei qui dedit superest aliud juris auxilium, quam ut condicat ejusdem generis sibi nummos dari, & propter factum quo rem mutuo dedit, quasi verus Creditor omnia intendat. Huic autem facto quod juris aut consensus deest, autoritate legis suppletur, quæ dantem dominum aut personam habilem, non tamen verè sed fictè, vel ut loquitur Jctus *in d. l. non omnis 19. §. 1. ff. R. C.* intellectivè præsupponit. Cum itaq; dans fingatur dominus esse, & pecuniam fecisse accipientis, necessaria & habilia mutui intercessisse videntur, quæ mutuuum constituunt. Et hoc est quod Theophil. *ad §. nunc admonendi Inst. quib. alien. licet vel non*, dicit. Quod non fecit pecuniæ numeratio ut constitueretur mutuuum, id facit bona fide sequuta consumptio *vid. l. 9. §. 2. ff. de auct. Tut. Bachov. ad d. §. nunc admonendi Conn. m. 7. Comm. 1. n. 15.*

(b) dico conciliat non confirmat; Quia ante consumptionem nullum est mutuuum, sed consumptione prius constituitur & mutuuum esse incipit *d. l. nam etsi 13. cum §. seq. ff. b. t. d. l. 56. §. 2. ff. de fidejuss.* Consumptio autem facta esse intelligitur, quando domino nummi consumpti sunt & perierunt, ita ut eorum nomine nulla domino actio petitio nulla, aut persecutio cum eo qui accepit superfit *arg. l. si is cui 94. §. 2. ff. de solut.* Hic enim sive usuceperit *l. si alienam 13. ff. de mort. caus. don.* sive in rem suam verterit, vel alio modo bona fide dissipaverit *l. Cassius 17. ff. sol.* actio quæ numerationis tempore horum nomine sufficiebat, consumptis nummis extinguitur, & perinde res habetur, ac si nummi dantis fuissent, & dans eos accipientis fecisset, qui ex vera dominij translatione plus commodi consequuturus haut fuisset, quam ex hac consumptione, quæ instrumentum quoddam censetur subtiliter dominium inducens *Cuj lib. 13. Obs. 38. Borch. c. 2. n. 22 de Reb. Cred.* Ethæcob obligationis reconvalidatio, consumptione sequuta, etiam fidejussorem, qui in omnè causam acceptionis sc. & consumptionis acceptus videtur, obligatum reddit *d. l. 56. §. 2. ff. de fidejuss. Bach ad Tr. vol. 2. disp. 28. th. 5. lit. a. Gyph. ad l. 2. §. 4. C. si cert. pet.* Quod si nummi ab eo qui accepit consumpti non fuerint, dans ad reddendam nummorum extantium possessionem, quam ante numerationem habuit, conditione uti potest *l. indebiti 15. §. 1. ff. de cond. indeb.* Dominus vero nummos si extant vindicare potest, si dolo malo consumpti sunt ad exhibendum agit, vel utilem conditionem ex mutuo instituere potest si bona fide consumpti *arg. l. 4. C. si cert. pet. §. Nunc admonendi Inst. quib. alien. licet vel non, l. rogasti 11. §. fin. ff. reb. cred.*

THESIS VII.

Filiusfamilias qua talis pecuniam mutuo dando nihil agit, (a) accipiendo vero naturaliter (b) & civiliter obligatur, (c) sed Scto Macedoniano, (d) cui renunciare non potest, (e) defenditur.

(a) Pecunia ut verè mutua sit, dominium ejus in alium dans transferre debet, quod filiofam. denegatum, cum pater istius rei vel sit dominus, vel in ista re usumfructum habeat *l. fin. §. ipsum §. vers. filius C. de bonis que lib. Hillig. ad Donel. lib. 12. c. 23. lit. C. Gædd. de Contr. stipul. c. 7. n. 48.* ideoque pater pecuniæ extantis vindicationem *l. si quis 3 §. 2 ff. ad Sct. Maced.* consumptæ conditionem habet, si quærat obligatio *l. 11. §. fin. ff. b. t. secus si dissolvatur, tunc pecunia consumpta non condicatur per l. si filiusfam. 14. l. non omnis in fin. ff. b. t. Borch. de reb. cred. c. 3. n. 64 seqq.* dixi quâ talis, nam si sub qualitate patrisfam. consideretur *l. 2. ff. ad Sct. Maced.* Mutuum ex peculio suo castrensi vel quasi castrensi rectè dabit *l. 1. §. fin. cum l. seq. ff. ad Sct. Maced.* quia de his & cum patre litigat. *l. lis nulla 4. ff. de judic.* sibi enim cum bona Castrensia acquirat non patri, inter patrem & filium injustum respectu horum oriri potest, atq; ita judicium, quod est justî atq; injusti dijudicatio, actionem atq; obligationem civilem præsupponens. *Vacon à Vacun. 1. declar. 9. n. 4.*

(b) Quia æquitas naturalis exposcit, ut is qui accepit quod est alterius, ejus legis vinculo quæ jubet ut suum cuiq; tribuamus sit obstrictus: proinde cum hæc obligatio suæ virtuti & naturalitati relinquatur, nec à jure civili infirmetur, si sui juris factus solvat solum non repetit, filios etenim lex exonerare noluit, sed pœnam Creditoribus adjicere voluit, ideoq; hi quod dederunt non petunt, nec illi quod solverunt repetunt *l. 9. §. 4. §. cum l. seq. ff. ad Sct. Maced. l. si pœna 19 ff. Cond. indeb. Conn. lib. 7. Comm. 2. n. 8. 10. vid. Bach. ad Wesf. de Cond. indeb. n. 4.*

(c) Filiusfamil. cum ex omnibus causis velut paterfamil. obligatur *l. 39. ff. de O. & A. l. 57. ff. de judic.* etiam pecuniam mutuatam accipiendo ipso jure tenetur *l. 18. ff. ad Sct. Mac.* sed actio, Exceptione Scti Maced. opposita, non efficaciter dirigitur *l. 6. C. ad Maced. quæ cum perpetuo*
filium-

filiisfamil. tucatur l. 40. ff. condict. indeb. l. 9. §. 4 ff. h. t. perinde est ac si
Creditori nulla actio, petitio nulla daretur l. nihil interest 112. ff. de R. J.
Inon videtur ff. eod. Wesenb. in parat. ad Sct. Mac. n. 9. ibiq. Bach. Specialiter
verò pecuniam dari Senatus prohibuit, quod illa libidinum fomes &
luxuriæ instrumentum censeatur, peticulo profusionis in aliis vino
oleo &c. cessante l. 3. §. 3. l. 7. §. 3. ff. h. t. ad Sct. Maced. nisi fraus quaesita
fuerit Scto, ut fructibus distractis uteretur pecunia, tam æque repeti-
tioni Sctum Maced. impedimento erit d. l. 7. §. 3. & l. 3. §. 3. ff. h. t.

(d) Hujus Scti ferendi suasorem Vespasianum fuisse testatur
Sueton. in Vespas. c. 11. licet ante hunc Claudius Imperator lege lata favi-
tiam Creditorum quoq; coercuerit, ne in mortem Parentum pecunias
filiisfamil. foenori darent, ut refert Tacit. 11. Ann. c. 13. ita autem dicitur
à foeneratore improbo Macedone l. 1. ff. ad Sct. Mac. qui ut majoribus
usuris pecuniam suam occuparet, & filiorumfam. foveret nequitiam
pecunias eis credidit incertis nominibus i. e. non expressa causa cur
ipsis crederet, tantum ut ab eo mutuas accepisse faterentur, & in ratio-
nes suas referrent, hæc enim adjecta, condicere quod perdituro & scor-
tis daturo credidisset, prohiberet l. si quis 8. ff. pro Empt. Conn. 7. Comm. 2.
n. 4. hoc casu, cum filijf. ære alieno obruti in quodvis flagitium ac mor-
tis etiam paternæ cogitationem impellerentur, Sctum hoc in favorem
parentum l. 1. ff. h. t. & odium foeneratorum l. 9. §. 4. eod. l. 40. ff. cond. indeb.
latum est, eoq; cautum, ut ejus pecuniæ mutux nomine, quæ filiof. in
sacris paternis constituto credita est, mutuanti ut & successoribus ejus
l. 7. §. 6. ff. h. t. denegetur actio, tam adversus patrem, quam filiumfam.
etiam post mortem parentis, vel si alio modo sui juris factus sit §. illud
proprie pen. Inst. quod cum eo qui in ab. pot. l. 1. §. 2. l. 7. §. 10. ff. h. t. cum Exce-
ptio peremptoria sit ac perpetua l. 40. ff. de Cond. ind. data non quia nunc
est filiusfam. sed quia fuit cum daretur illi pecunia, ideoq; si quis filiof.
promiserit se pecuniam daturum, deinde Emancipato dedit, cessat
Scti Exceptio, quæ ut filiof. credatur exigit; contra, si promiserit ei
qui sui juris, deinde arrogato dederit, locus est Scto l. 3. §. fin. cum ll. seqq.
l. 7. §. 4. ff. h. t. Donell. 12. Comm. c. 25. Zanger. de Except. part. 3. c. 12. n. 11. Quod
verum etiam si filius consul vel cujusvis dignitatis erat, Sctum tamen de
jure veteri non impediabatur l. 1. in fi. ff. h. t. Hodie vero filius, quem à pa-
tria potestate dignitas liberat, cum amplius filiusf. non sit, sed paterf.
Nov. 81. hoc Scto quo tantum filiisf. prospiciebatur, minimè gaude-
bit

bit. Bach. ad Treutl. disp. b. ch. 7. lit. e. & ad Wes. de SCt. Maced. n. 5. Carpz. part. 2. Const. 10. def. 17.

(e) Hoc SCto, cum maxime Parentum securitati prospectum, feneratorum verò improbitatem coercitum voluerit Senatus, manifestum est, privato filij. pacto juri publico & juri patrifam. quæsito nihil derogari *l. si unus 27. §. pacta 38. ff. de pact.* multo minus silentio & dissimulatione; hinc si filius. conventus Exceptione hac non opposita condemnatus fuerit, tantum abest ut noceat ei sententia, ut in executione judicati illam opponere possit. *l. ii. ff. ad SCt. Maced.* Quod etiam de jure civili verum esse putamus, licet renunciatio hæc juramento vallata fuerit: Cum enim hic actus ex mera juris civilis dispositione bonis moribus contrarius, & ansam peccandi præbere præsumatur *l. i. in pr. ff. ad SCt. Maced.* etiam illo jure per juramentum naturam actus cui apponitur imitans confirmari non potest *arg. l. ult. C. de non num. pec. Dd. in l. non dubium C. de ll. Lessius lib. 2. de just. & jur. c. 17. dub. 7. n. 55. seq.* Cæterum de jure Canonico, ubi omne juramentum quod non vergit in æternæ salutis dispendium servandum est & vim obligationis habet, *c. cum contingat X. de jurejur. c. licet mulieres eod. in 6.* actus hic, qui ex natura sua vel qualitate objecti nullam turpitudinem habet, juramento muniri potest *arg. c. quamvis de pact. in 6.* maximè cum Lex Civilis in pœnam & odium Creditoris non ab obligatione ipsa sed tantum ab actione judiciali debitorem liberet, cui vel sola solutione renunciare potest *l. 9. §. 4. ff. b. t. l. 19. & 40. ff. de Condict. indeb.* Unde *Fach. 2. cont. c. 62. & Covarr. ad d. c. quamvis pactum de pact. in 6. part. 2. §. 3. n. 6.* existimant, non facile dandam esse à juramento absolutionem, ad hunc effectum ut possit filiusfam. opponere Exceptionem SCti Maced, quòd corruptio morum & insidiæ parentum vitæ ex accidenti sint, quæ mutuationem nec per se neq; necessario sequantur, nisi conduceret Reip quieti, ob plurima mala quæ ex his mutuis in illa contingere solent.

THESIS VIII.

Cessat autem hujus SCti mens in pluribus causis, ex persona vel Creditoris, (a) vel patris in cujus potestate filius constitutus est, (b) vel ipsius filijfam. (c) ductis,

(a) Si

(a) Si non mala sed bona fide filiofam. crediderit, putans eum esse sui juris, utpote quia publicè paterfam. plerisq; videbatur, & patrisf. muneribus fungebatur *l. 3. ff. ad SCt. Maced. l. 2. C. eod. ubi Salicet. n. 1. & 2.* item si filiusfam. se patremfam. simulaverit, eamq; conditionem Creditori ignoranti nec inquirere valenti persuaserit *l. 1. C. ad SCt. Mac. l. 10. ff. eod.* proinde si duo filijfamil. rei debendi sint, sufficit ut is paterf. habeatur, ad quem pecunia pervenit *l. 7. §. 8. ff. b. t.* quo casu principaliter cum eo contraxisse videtur, neq; ab altero correo, qui tum instar fidejussoris tenetur, Exceptione submoveri potest *l. 7. in pr. ff. b. t. Donell. 12. Comm. c. 26.* Quod si verò pecunia ad eum quem sciverit filiumf. esse pervenit, ab eo & ab altero qui fidejussoris loco habetur, repellitur *Salicet. ad d. l. 7. §. 8.* Quod si duo Creditores fuerint, quorum alteruter scivit in potestate patris filium esse, utriq; nocebit, non ob scientiam alterius *arg. l. 7. §. 3. ff. de liber. caus. l. fin. ff. quib. ad lib. procl. non lic.* sed propter obligationis conjunctionem, liberatus ab uno reo credendi liberatur ab altero *l. 2. C. de duob. reis stip. l. 3. in fin. & pass. ff. eod. l. 7. §. proinde 7. ff. ad SCt. Maced.*

(b) Pater si semel fuerit credendæ filiof. pecuniæ author, frustra postea Senatus auxilium implorat *l. 2. l. 4. C. b. t. l. deniq; 3. §. 4. v. si igitur ff. de Minor.* licet postea ignorante Creditore mandatum revocaverit *l. 12. ff. b. t.* sed tenetur parens actione quod jussu eorum nomine quæ filius fecit sumpsitvè, nec in quos usus versa sit pecunia disquiri necesse est *l. 5. C. b. t. arg. §. 1. Inst. quod cum eo qui in al. per.* Item locus non est SCto, si contractum filij ratum habuerit *l. fin. C. b.* quo casu & fidejussores filijf. efficaciter tenentur, *Salicet. ad d. l. fin. n. 3. Perez in Exp. C. ad b. t. n. 8.* fit autem rati habitio non tantum verbis, sed & facto, si inceperit debitum solvere *l. 7. §. per. ff. b. t.* aut silentio, si præsens sciverit & non contradixerit *l. 12. in pr. ff. b. t. arg. l. 3. & 4. ff. de noxal. act.* aut absens per literas certioratus continuo contrariæ voluntatis testationem non interposuerit *l. si filiusf. 16. ff. ad SCt. Mac. Donell. 12. Com. 27. Zang. part. 3. c. 12. n. 30. seqq.* Celsat quoq; hujus SCti beneficium, si in rem patris versa fuerit pecunia *l. 7. §. 12. ff. b. t. l. 2. C. eod.* quod intelligitur, si liberationem acquisiverit patri ipsius debitum solvendo *d. l. 7. §. 14.* aut pecuniam illam mutuam pro sorore in dotem dederit *l. 17. ff. b. t.* Item si filiusf. voluntate Patris absens mutuam pecuniam studiorum causa ad necessarios usus accipiat, quantum probabilis modus

(a) Si

modus permittit, & patris pietas subministrare debuisset, petitionem
ejus pecuniæ S^Cti auctoritas non impedit *l. 7. §. 13 ff. ad S^Ct. Maced. l. 5.
C. eod.* Si autem invito patre abfuerit, & Creditor hoc sciverit, saltem
usq; ad quantitatem quam domi impensurus erat pater, mutuam
pecuniam repetet, *arg. l. 3. §. proinde 3 ff. de in rem vers. Zang. d. l. n. 63.* nisi
insuper Creditori scienti specialiter mutuare pater prohibuerit, tunc
tota S^Cti potestas intervenit *arg. l. fin. C. de neg. gest.* Sin autem ignora-
verit, quod in dubio præsumitur *l. verius ff. de prob. hoc S^Cti Exceptio-
ne non repellitur, maxime si in bonos usus converterit filius. Salicet.
ad d. l. 7. §. 13 ff. §. l. 5. C. b. t. n. 6.*

(c) Si Miles, qui non censetur in aliud acceptum expendere,
quam causas castrenses, non enim liber ei luxus & convictus urbanus,
nec ex veteri disciplina castris nisi commearu impetrato, ne reliquæ
copiæ infirmarentur, ipsi abesse licebat *l. fin. §. 1. C. ad S^Ct. Maced.* si ca-
strense peculium habeat, tenetur usq; ad quantitatem istius peculij,
cum in hoc vice patrumfam. fungatur *l. 1. in fin. cum l. seq.* si sui juris
factus debitum agnoverit, vel totum solvendo tunc omnino quiescit
S^Ctam, vel pro parte, quo casu, pro soluta parte S^Cti beneficio ex-
cluditur *l. 7. §. 16. l. 9 §. fin. ff. ad S^Ct. Maced. Bach. ad Treutl disp. b. tb 8.
lit. a. & b. Conn. 7. Com. 2 n. 8. 9.* vel pignora ejus debiti nomine dando,
tunc usq; ad pignoris quantitatem Exceptio ei denegatur *l. 9. ff. b. t.
vel novando l. 2. C. b. t.* Item S^Cto non juvatur, si debitor esset ex alia
justa causa puta venditionis, locationis, &c. & pecunia debita conver-
sa sit in Mutuum; cum sub sit vera primordialis causa, cujus origo ma-
gis, quam subrogatæ actionis titulus prævalere debet *l. 3. C. b. t. l. 3. §. 1. &
3. ff. eod.* contra, si pecunia ab initio mutuo data sit, & filius, pecuniam
hanc Creditori suo solvendam constituat, nihilominus S^Cti Exceptio
obstabit, cum beneficium ex priori actione competens etiam in poste-
riori vigere debeat *d. l. 3. C. b. t. l. 33. ff. de donat. l. 69. ff. de fidejuss. Zanger. d.
p. 3. c. 12. n. 16. seq. Gomez 2. Variar. resol. 6. n. 2.*

THESIS IX.

Præses Provinciæ etsi mutuum dare pro-
hibeatur, (a) mutuam tamen pecuniam su-
mere ipsi non est interdictum. (b)

(a) l. 33.

(a) l. 33. ff. de Reb. Cred. l. 3. C. si cert. pet. Quod non solum in annuo, verum etiam in perpetuo Magistratu obtinuisse putamus, ut ab omnis generis concussionibus, rapinis, ac avaritiæ sordibus quæ obtentu mutui tegi possunt, arcerentur; cum hujus legis ratio non à perpetuitate, sed à præsumpta fraudis & terroris, quo omnia temerare solent l. 7. C. de jur. fisc. impressione, dependeat Salicet. ad d. l. 33. n. 1. Fach. 2. Contr. c. 78. Ideoq; & aliorum Contractuum, excepta victus & necessitatis causa, cum subditis ineundorum copia ipsis denegata erat l. un. §. 2. C. de contract. jud. sub poena amissionis rei, & æstimationis insuper aut fisco l. 46. §. 2. ff. de jure fisc. aut Venditori l. si per impressionem 11. C. de his quæ vi met. caus. gest. pro qualitate delicti applicandæ l. licet ff. de cont. Empt. Et hanc prohibitionis rationem Cicero quoque in Verr. 6. reddit: Quæ fuit causa, inquit, cur tam diligenter nos in provinciis ab Emptione removerent? Hæc judices; quod putabant ereptionem esse non Emptionem, cum Venditori suo arbitrato vendere non liceret; Merces enim ab eo qui jubere potest vim necessitatis affert inquit Tacit. 14. Ann. c. 14. Idem in Præsidibus provinciarum patriotis obtinere putamus, quamvis iisdem, ex causa & favore singulari quo externos usquequaque anteibant, cum provincialibus suis matrimonium contrahere permittebatur l. eos ff. de Rit. N. quod externis licitum haud erat l. un. C. si rector provin. l. un. C. si quacunq; præd. pot. l. 63 ff. R. N. In officialibus verò Præsidis, qui non tanta pollebant potestate, nec soli Reipub. curæ vacabant, cum cesset impressionis & metus ratio, libera mercandi sœnerandiq; licentia utebantur l. 34. ff. de R. C. imprimis quod decedente Præside in provincia manebant, & à successore vel etiam decessore coerceri poterant l. nec magistratib. 32 ff. de injur. Bach. ad Tr. disp. b. th. 4. lit. b.

(b) Præsidibus verò Mutuum sumere d. l. 34. §. 1. concedit, cum hoc inopiæ subsidium, quo soli egestate laborantes nituntur, ipsis auferre haud æquum videbatur. Quod tamen verum si Præsides considerentur qua tales, cæterum si ut judices per l. 1. ff. de jud. ab iis quorum judices sunt, ne sub mutui specie tribunalia turpissimo mercimonij genere, velut ad licitantium arbitria prostituantur & corrumpantur, mutuum sumere Exilij poena coercerentur l. quisquis 16. C. si cert. pet. ubi Salicet. & Dd. Hodie verò Principes pro arbitrio cum subditis suis negotiari & contrahere, adeoq; mutuum dare & accipere

C

cipere

nem
l. 15.
tem
tam
nisi
tunc
ora-
ptio-
licet.
lere
anus,
liquæ
si ca-
culij,
juris
iescit
io ex-
b. th. 8.
ando,
ff. b. t.
ex alia
onver-
o ma-
§. 1. &
niam
ceptio
poste-
nger. d.
pro-
n su-
(a) l. 33.

cipere posse testatur Experientia, maximè, cum in contractibus, quos
iustitia commutativa æqualitatem rei commensurans dirigit, Prin-
ceps ut privatus consideretur, & jure communi utatur quod propter
consensum quemlibet obligatum reddit *l. 1. in pr. ff. de pact. c. 1. X. de pro-
bat. Dd. in l. digna vox C. de LL. Gail. 2. Obs. 55. n. 7. Daniel Otto de jur. publ.
c. 8. Arnif. de jur. Majest. c. 3. n. 12.*

THESIS X.

Civitas mutui datione obligatur (a) si
pecuniam in rem ejus versam Creditor pro-
bet, (b) alioquin administratores mutuum
accipientes tenentur. (c)

(a) Si civitas ipsa, vel hi qui pro diversitate Reipubl. Aristocra-
tica, Democratica vel mixta civitatem representant, communicato
consilio & unanimi consensu pecuniam vel aliam rem fungibilem
mutuo acceperint, aut Syndicum ad accipiendum nominatim con-
stituerint, tum Civitas ex hoc contractu, sive pecunia in rem ipsius
versa sit sive non sit, sine ulla Creditoris probatione *arg. c. pen. X. de fi-
dejuss. Fach. 2. Cont. 75. Coler. de process. Exc. part. 2. c. 3. n. 366. seqq.* efficaci-
ter obligatur *l. si is qui bona n. ff. de pignor.* pacta siquidem eorum qui
presunt corporibus & collegiis, profunt & nocent ipsi collegio *l. item
magistri 14. ff. de pact. c. qui facit 72. de R. J. in 6. cum omnes intelligen-
tur scivisse & scire, item fecisse & facere, quod sciunt & faciunt ij qui-
bus summa Reip. cura commissa est *l. 14. ff. ad Municip. l. 15. §. 1. ff. de dol.
mal. Carpz. part. 2. Const. 6. d. 18. n. 12. seq. Hartm. Pist. lib. 1. qu. 37. n. 15. Jason.
ad l. civitas 27. n. 12.* Non tamen quilibet singulariter, sed in univer-
sum tantum tenetur *l. sicut. 7. §. 1. ff. Quod cujusq. Univers. nomine.* Unde
executio regulariter non in bona singulorum, sed in bona Universi-
tatis fieri debet, id est ex ærario communi *l. 2. quod cujus. univ. vel si nul-
la sit ex collecta communiter instituta solutio facienda est Coler. de
process. part. 2. c. 3. n. 371. & 383* cum non subsistant obligationes, qui-
bus bona singulorum, pro debito Reip. hypothecæ nexu innodantur,
vel repressalium & arrestationum periculis exponuntur *l. nullam pos-
sionem 4. C. de execut. & exact. lib. 12. l. un. C. ut null. ex vicin. lib. 11. Nov.**

52. c. 1.

52.c.1. arg. c. non debet, c. quod omnes tangit de R. J. in 6. Gail. de Arrest. c. 9. n. 7. seqq. & de pign. obs. 2. n. 2. Berlich. 1. Concl. 76. n. 2. 3. Jason. ad d. l. 27. n. 10. nisi cives semetipfos singulatim & in solidum obligaverint, tunc n. ex obligationis forma tenebuntur arg. l. 3. §. 1. ff. de duob. reis. l. 2. §. 3. C. cod. l. 1. in pr. ff. de Mag. conven. Carpz. d. l. def. 24. seqq. & part. 1. const. 30. def. 12. seq.

(b) Quod si verò soli Consules, Syndici, Senatores, quibus Executio tantum demandata est, maximè si pervices adeant administrationem & decedant, irrequisito Civitatis aut Tribunorum plebis consensu pecuniam mutuo accipiant, civitatem non obligant, nisi illam pecuniam civitatis nomine datam in rem ejus converterint, exemplo Tutorum & Curatorum qui pupillum sua administratione non obligant, nisi in ipsius commodum illa cesserit l. si in rem 3. C. quand. ex fact. Tut. l. 7. §. 3. ff. pro Empt. tot. tit. ff. & C. de Adm. Tut. cujus privilegio civitas gaudet l. 3. C. de Jur. Reip. l. 4. C. ex quib. caus. maj. in integ. cum enim naturali ratione suadente ex accepta re ad restitutionem tenetur l. jure naturæ ff. de R. J. l. 32. ff. de R. C. Dd. omnes in d. l. civitas ff. h. t. Carpz. p. 2. c. 6. def. 19. Hartm. Pist. d. l. n. 24.

(c) Creditor pecuniam mutuam, quam civitas accepisse negat, aliter recuperare non potest, quam si in rem ejus versam esse probet l. un. C. de solut. & liber. lib. 11. Nov. 120. c. 6. in fin. & inde Auth. Hoc jus porrectum C. de SS. Ecclesiis. à quo probationis onere Creditorem nec Instrumentum pecuniam in rem civitatis versam esse dicens, relevat d. l. un. C. de solut. & lib. deb. civ. Qui enim contrahit cum persona minus habili gnarus esse debet ejus conditionis & sollicitus de versione in rem l. 19. ff. R. J. l. 17. ff. ad SCt. Vell. Molin. de usur. n. 281. Hart. Pist. d. l. n. 30. seq. Carpz. d. l. def. 19. n. 9. Probatio autem versionis in rem & utilitatem civitatis, cum credatur difficillima, quippe quæ facti est alieni, atque adeò cujus ignorantia causa habetur probabilis, non usque adeò necessaria & ocularis probatio requiritur, sed conjecturæ verisimiles etiam sufficiunt arg. l. 5 §. 6. ff. de re mil. c. licet ex quadam X. de testib. Gail. 2. Obs. 149. n. 9. quarum aliquot recenset Menoch. lib. 3. presumpt. 55 per tot. quæ tamen ita comparatæ sunt, ut Judicis arbitrio relinquendum sit, num per illas probabiliter demonstratum sit, pecuniam mutuo acceptam civitati emolumento fuisse per l. 3. §. 2. ff. de testib. Idem Menoch. Arb. Jud. qu. cas. 432. n. 35. Potest etiam Creditor

C 2 cui

cui probationis onus incumbit, Judicis officium implorare, ut Administratores liti assistant & versionis probationes suggerant *arg. l. si parentes 20. & 21. C. de Evidt.* aut libros rationum exhibeant & ostendant quo mutuam pervenerit *arg. l. 38. ff. de Evidt. Pist. d. l. n. 42. ex Bart. ad l. 27. n. 10* Caterum si pecuniam à se numeratam in usum civitatis ver-
sam probet Creditor, tenebitur civitas, licet usus amplius non duret, vel antequam vertetur pecunia in causam civitati utilem accepta, casu fortuito perierit, cum initio in rem utilem acceptam fuisse sufficiat *l. sed an ultro 10. §. 1. ff. de negot. gest. l. 47. §. 1. ff. solut. Menoch. A. J. Q. cas. 432. n. 40. seq.*

(d) Si nudis Administratoribus pecunia credita sit, nec versio in civitatis utilitatem, aut legitimam totius ordinis congregationem, consensisse probari queat, ipsi Senatores vel Administratores etiam deposito officio *arg. l. prior. 3. §. 2. ff. de administr. rer. ad civit.* licet ex illo contractu se obligari nolle protestati fuerint *Jason. ad d. l. civitas ff. h. t. n. 16. tenentur per d. l. 27. ibi alioquin ipsi soli qui contraxerunt, non civitas tenebuntur;* ne Creditor si neminem habeat obligatum, manifestam rei suæ jacturam contra æquitatem subeat, & Administratoribus pecuniam non in civitatis sed in suos usus convertentibus fraus opituletur *cont. l. si & me 32. ff. R. C. d. Nov. 120. c. 3. in fin. Carpz. d. l. def. 21. Pist. d. q. 37. n. 66.* Quo casu, cum pecunia non horum contemplatione, sed civitatis nomine principaliter mutuata sit, non actione mutui, quod ultra intentionem & consensum contrahentium extendi non potest *l. non omnis 19. ff. de R. C.* sed conditione causa data causa non sequuta conveniendi sunt, data enim ut in usum Reip. converteretur, quo non facto, quod opposita à civitate exceptione non versionis constare incipit, merito tanquam cessante causa propter quam data fuerat, administratoribus potest condici *arg. l. si procuratori 14. ff. de cond. caus. dat. Bach. ad Treutl. disp. h. th. 5. lit. e. Gail. d. e. 9 de Arrest. n. 5.*

THESIS XI.

Res quæ mutuo datur & accipitur fungibilis sit necesse est, (a) pondere, numero & mensura constans. (b)

(a) Cum

(a) Cum de Substantia naturaq; mutui sit, ut reddatur idem genus in eadem bonitate l. 2. l. 3. ff. de Reb. cred. requiritur ut res mutuo danda, pondere numero & mensura constet, quæ ipsius rei dandæ, ut mutuo apta dicatur, Substantialia esse docet *Vacon à Vacun. 3. declar. jur. 46. n. 2. seqq.* nam hæc sola functionem recipit, & alterius vicem subintrat, ut una tantum præstet quantum altera, non modo ipsa substantia ac qualitate sed etiam usu, quod fit per solutionem in genere potius quam specie, i. e. per alterius rei quam quæ mutuo accepta est, bonitate tamen & natura paris præstationem l. 2. §. mutui datio. ff. Reb. Cred. vid. th. 2. lit. e. Wesenb. in parat. b. t. n. 11. Subt. dissert. 13. aph. 9. 10.

(b) Quod dicitur mutuum in iis consistere quæ sunt ponderis numeri vel mensuræ, sic intelligimus, quæ sunt ponderis & numeri, vel mensuræ & numeri, nam res nisi numero & pondere, vel mensura & numero sint æquales, non belle altera alterius munere fungetur & mutui vicem supplebit, multominus si solus adsit numerus, nullæ enim res non ad numerum dari possunt, non tamen mutuationem subeunt, si ponderis vel mensuræ non sint participes, ut isto modo æquari inter se, & ad æqualitatem reduci queant; Numerus itaque rerum mutuationibus adeo inservit, ut sine eo fieri non possint, nec cum eo solo; nisi rei quantitas quasi determinetur numero, vid. *Comm. 7. Comm. 1. n. 5.* Quocirca corpora licet numerari possint, si pondus vel mensuram respuant, mutuo tamen dari nequeunt, ut equus, bos, liber &c. quia ibi res rei per omnia non respondet, adeoq; aliud pro alio tolveretur d. l. 2. §. mutui datio ff. h. In panibus verò piscibus, carnibus ad certum pondus datis, mutuum consistere potest, si ejusdem ponderis & bonitatis restituantur. Unde C. Hircius cum vendere nollet, canis triumphalibus Cæsaris Dictatoris sex millia Murænarum mutuo appendisse legitur apud *Plinium lib. 9. Hist. Anton. Perez. C. si cert per. n. 19. Mozz. de Contr. tit. de reb. quæ mut. poss. n. 4. seqq.*

THESIS XII.

Modus dandi mutuum est vel communis vel singularis. Communis est, cum dominus

C. 3

minus

Cum

minus propriam pecuniam (a) suo nomine
datam accipientis facit. (b)

(a) Essentiam mutui, ut scilicet ex meo fiat tuum l. 2. §. appellata ff. R. C. alienæ rei datio non absolvit, cum nemo videatur dare aut amittere rem, quæ propria non fuit l. non videntur 83. ff. de R. J. nec alter capere quod alij restituere necesse habet l. 51. ff. R. J. sed propria, cum rem propriam dominus mutuataro dat l. 2. §. in mutui datione 4. ff. b. eamque mutuataro ea intentione accipit, ut obligetur l. 3. §. 1. ff. O. & A. nisi enim ex utraq; parte affectus contrahentium concurrat, perducitur ad effectum, quem intendit datio non potest l. in omnib. 55. ff. O. & A. nec sola numeratio obligat, sed quoties id ipsum agitur ut obligetur l. non omnis 19. ff. b. t. sic è diverso, debitorem sola promissio, se sc. pecuniam à Creditore mutuo accepturum non obligat, sed necesse est, ut præter promissionem vel consensum, actualis rei traditio interveniat sup. th. 2. lit. b. quæ antequam fiat, in potestate habet, ne accipiendo Creditori futuro se obstringat l. qui pecuniam 30. ff. de Reb. Cred. cum is qui se accepturum quid promittit, sua non Creditoris causa hoc faciat, cui ut renunciaret jura permittunt l. 41. ff. de Minor. l. pen. C. de pact. ad interesse tamen Creditori tenetur, si ipsius interfuerit, pecuniam quam in usum debitoris servat, mutuam dedisse arg. l. qui Romæ 122. ff. V. O. l. si pecuniam 5. ff. t. de Cond. caus. dat. caus. non sec. Matth. ad d. l. 30. ff. b. t. Wesenb. in par. b. n. 12. Et hinc Jason. ex natura Correlativorum arguit ad d. l. 30. n. 9. nec Creditorem cogi posse, ut pecuniam debitori promissam numeret, nisi debitoris interfit, quo casu aut pecuniam promissam ipsi numerare, aut interesse præstare tenebitur per l. si pœnam 68. ff. de V. O.

(b) Creditor re mutuo data dominium confestim à se abdicat, illudq; in accipientem transfert l. 2. §. appellata ff. b. t. ita ut nihil juris in ea retineat, neq; in mercibus ex pecunia mutuo data emptis, mutuans cæteris Creditoribus præferri, vel illas pro securitate mutui retinere potest, sed in concursu Creditorum communi jure uti debet l. eum qui C. de O. & A. Gail. 2. Obs. 12. in pr. Jason. ad l. Creditor 25. ff. b. t. n. 5. quod si tamen nominatim & specialiter ad comparandas tales merces pecuniam mutuo dederit, privilegio gaudet & cæteris Creditoribus personali actione agentibus præfertur l. qui in 26. l. quod
quis

quis ff. de privileg. Credit. Jason. ad d. l. 25. n. 2. & 5. hypothecam tamen non aliter habet, quam si eam expressè in re emptam acquisiverit. l. quamvis 17. C. de pign. l. licet 7. C. qui pot. in pign. vel ad refectionem aut conservationem ædificiorum pecuniam nominatim crediderit. d. l. Creditor 25. ff. h. t. l. 1. ff. de cess. bon. l. 1. ff. in quib. caus. pign. tac. Carpz. part. 1. Const. 28. 28. def. 105. seq. Berlich. p. 1. Concl. 65. n. 132. seq. & 142. Bach. ad Tr. vol. 2. de benef. quib. cred. th. 7. lit. e. Mutuatarius verò cum generis aut quantitatis sit debitor, & ita rei mutuatae dominus, liberam de illa disponendi facultatem habet l. 21. C. mandat. l. 2. §. appellata ff. R. C. nec casus fortuitus, aut rei interitus debito illum exuit l. incendium 11. C. si cert. pet. l. pignus 9. C. de pign. act. nisi Creditoris culpa intercesserit, qui si rem debitam ritè sibi oblatam recipere sine justa causa recusaverit, propter Creditoris moram si res interea perierit, exceptionis ope liberatur debitor. l. qui decem 72 ff. de solut. vid. th. pen.

THESIS XIII.

Singularis dandi modus est, ubi quidem verè proficiscitur pecunia, sed quæ verè non est dantis (a), vel licet verè dantis sit, non tamen dantis nomine datur. (b)

Si mutuans debitorem suum pecuniam mutuatario roganti dare jufferit, pecunia quæ intervenit, non mutuantis sed debitoris propria est, nec à mutuante, sed à debitore ut debiti nexu exoneretur, proficiscitur l. singularia 15. ff. de reb. cred. ideoq; strictè mutuum contractum esse dici haur potest l. 2. §. 3. & 4. ff. de Reb. cred. singulari tamen juris æquitate receptum est, ut pecunia mutua fiat, quasi jus pecuniam primum à debitore ad mutuantem, tum ab illo ad mutuatarium pervenisse fingat, quod brevi manu fieri dicitur l. licet 43. §. 1. ff. jure dot. l. 3 § pen de donat. int vir & ux cum celeritate conjungendorum actuum unus actus occultetur, ideoque pecuniæ receptio æquè ac traditio, quæ à mutuante fieri debuit pro facta habetur, nihil enim interest, an fiat de meo tuum vel de mihi debito tuum mediante voluntate domini arg. l. si fundus §. 1. ff. de pign. l. singularia 15. ff. h. t. ita Colonia

ine
ellata
aut
nec
pria,
ne 4.
S. 1.
ncur-
mnib.
gitur
pro-
ligat,
lis rei
te ha-
30 ff.
Credi-
de Mi-
us in-
edisse
caus.
Jason.
cogi
ris in-
inter-
dicat,
nil ju-
mptis,
e mu-
re uti
or 25.
las ta-
eteris
quod
qui

Coloniae in tbes. nostris Wesenb. th. 4. disp. b. Clarissimus Jctus & Praeceptor meus Johannes Daalen, cujus summis in me beneficiis grati animi memoria praestatur ac debetur perpetua. Requiritur autem ut non solum mandet Creditor numerare pecuniam sed insuper ut debitor se numeraturum promittat, quippe si nihil promitteretur, simplex censeretur mandatum quod Creditor revocare potest *l. hoc 19. §. si quis 3. ff. de donat. l. 36. si cum 82. ff. de solut. ceterum si debitor soluturam promisit mutuuario, Creditor ne solvat, eo quod res non sit integra, amplius revocare nequit *l. utrum 27. ff. const. pecun. l. 3. C. de Novat.* aut si ipsius debitoris contemplatione mandatum principaliter interpositum fuerit *l. de pact. Jason. ad l. 15. n. 30. 33 ff. h. t.* Debitor vero pecuniam mutuuario daturum promittens, si non solverit, mutuarium non ad pecuniam reddendam teneri, sed cedendo Creditori actionem, liberari opinamur *l. quod debetur 51. ff. de pecul. arg. l. Sime & Titium ff. R. C. Fach. 2. Contr. 73.* Secus si debitorem consentientem & promittentem *l. 1. C. de Novat.* Creditori suo praesenti & acceptanti *l. 26. §. abesse 2. ff. mandat. arg. l. 25. C. de pact. l. 15. C. de pign. delegaverit; tunc licet delegatus bonis suis decoctis non solverit, Creditor contra debitorem veterem experiri non potest, cum delegatio sit solutio *l. 8. §. interdum 3. ff. ad S. Ct. Vellej. & aequè ac realis solutio obligationem extinguat *l. 37. §. sed si 4. ff. de oper. libert. l. delegare 11. ff. de Novat. Fach. d. l. Gail. 2. Obs. 30. n. 7. Carpz. p. 2. c. 28. def. 23.* nisi dolo delegatum, quem sciebat facile decocturum & bonis lapsurum substituerit *l. quod si 8. l. si legatarius 23. ff. de dol. mal. l. 22. §. si mulier 2. ff. solut. Matr. Jason. ad d. l. singularia. n. 34. seqq. & n. 40.* Dixi praesenti & acceptanti; Quippe cum non solum Creditor sed delegatus quoque consentire, & stipulanti verbis promittere debeat *l. 1. C. de Novat. & del. quod inter absentes per epistolam fieri nequit *l. 1. ff. de V. O. l. 3. C. de inutil. stip.* sequitur, etiam si absens acceptet literas cambij seu tractam factam à debitore alterius pro solvenda quantitate Creditori in diem, non propterea liberari primum debitorem, si effectus non sequatur, vel si ante diem acceptans fiat non solvendo, maximè cum de jure Mercatorum Campsuarius utrumque tam scribentem quam acceptantem literas obligatum habeat, quoad solutio expediatur *l. si literarum C. de solut.* Undè si solutis Campsori pecuniis, literas acceperit Campsuarius alibi expediendas, & Campsor interim foro cedit, ob solam acceptationem****

nem cambij de debito luendo, si solvere abnuat, compellari potest acceptans. arg. l. 16. ff. ad SCt. Maced. l. 9. ff. de neg. gest. vid. Dn. D. Schaffhausen disp. inaug. de cambiis sub patrocinio Magnifici Dn. Praesidis habitam th. 18.

(b) Dominus ubi suos nummos alterius nomine etiam ignorantis & absentis, ut ipsius mutuo dederit, non sibi, sed cuius nomine dedit, obligationem acquirit, & pecunia quam dominus credidit, sua voluntate illius facta censetur, ut accipiens illi soli, quasi ab illo pecuniam accepisset mutuum, obligatus sit l. 9. §. si nummos ff. de Reb. Cred. cum propter consensum domini tota res ejus fiat, cuius nomine facta est l. nisi voluntate 25. ff. de acq. rer. dom. l. quod meo 18. ff. de acq. vel amitt. poss. Et licet regulariter per liberam personam juri nostro non subjectam vel bona fide servientem, obligatio acquiri non possit §. ex his itaq; 5. Inst. per quas. pers. nob. acqu. §. alteri Inst. de inuicil. stip. l. si ita stipulatus 126. §. Chrysogonus ff. V. O. cum obligationes ita comparatae sint, ut ex contrahentis tantum persona originem trahant & in ea radiceantur l. quacunq; 11. ff. O. & A. actio semel quaesita inseparabiliter ipsi, quasi ossibus affixa inhæret, nec personam ipsius egredi ulterius potest Bach. Tr. de Action. disp. 4. th. 2. & 3. Hillig. ad Donell. lib. 12. c. 16. Mutuum tamen d. §. Chrysogonus vers. plane exserte excipitur, quod pecuniae numeratio actus naturalis sit, per quem quis volens alteri obligationem quærit l. ea qua 53. ff. de acq. rer. dom. l. si per ignorantiam 6. C. de condict. indeb. l. 2. C. per quas pers. nob. acq. Bach. ad Tr. vol. 2. disp. 27. de V. O. th. 2. lit. 2. Jason. ad l. 9. §. si nummos n. 2. Quod si tamen de contractu hoc certior factus, nomen seu Mutuum reprobaverit, conveniri poterit à pecuniae domino actione negotiorum gestorum, ut sibi mandet, aut cedat conductionem certi, atque ita mandatis actionibus, dominus qui pecuniam dedit contra accipientem ex persona cedentis conductionem certi directam instituet Dd. in l. stipendia 9. C. de procurat. l. fin. C. quand. si fiscus vel priv. Cessante vero mandato adversus mutuatarium actione utili & quidem suo nomine d. l. fin. C. quand. si fiscus vel priv. l. 1. & 2. C. de O. & A. ubi Gryph. n. 20 seq. ex constitutione Divi Pij experietur l. 4. C. si cert. pet. l. 1. §. etsi forte 13. ff. de Tut. & rat. distr. l. 16. ff. de pact. Bac h. in tract. de Action. disp. 4. th. 3. & ad Wesenb. de procur. n. 3. Perez. in Expo s. C. si cert. pet. n. 8. Salicet. add. l. 4. C. si cert. pet. n. 2. mob. nom. l. fin. ff. de acq. rer. dom. l. fin. ff. de acq. rer. dom. l. fin. ff. de acq. rer. dom. l. fin. ff. de acq. rer. dom. l. fin.

D THESIS

THESIS XIV.

Est & hic dandi modus singularis, cum non proficiscitur pecunia sed retinetur, (a) item cum res non fungibilis intervenit, (b)

(a) Fictio brevis manus contingit vel in tribus personis, de qua in th. præc. Vel in duabus, cum prior obligatio in Mutui causam transformatur. Si quis itaque pecuniam ex mandati causa debitam crediti nomine retineat *l. singularia 15. ff. de Reb. Cred. vel comodata aut deposita Domini permisso utatur. l. certi conditio 9. §. fin. ff. b. t. mutuum nascitur*: Etenim creditur soluta vel restituta pecunia Domino, mox ex mutui causa ipsa reddita. Et quia ex alia causa pecunia apud commodatarium vel depositarium esse incipit, veram nanciscitur possessionem, quam deponens ante vel commodans retinuit *l. rei commodata 8. ff. Commod. l. licet 17. §. 1. ff. de pos. l. 3. §. sed si is 20. ff. de acquir. vel amitt. poss. nec ulterius deponenti, sed sibi possidet nec quasi à deponente sed quasi à mutuante causam habet; quapropter eo ipso momento, quo rei depositæ usum à deponente impetravit, dominium ejus ad depositarium transfertur, priori illa naturali detentione, qua rem ex depositi causa tenere cepit ad mutui causam accommodata *l. si rem 62. ff. de Eviction. ut animo tantum possidere necesse habeat d. l. certi. 9. §. fin. ff. de Reb. Cred. nihil enim interest, utrum pecunia de novo cuiquam detur, an quæ apud eum erat pro data habeatur l. 1. §. si jusserim 21. ff. de acq. vel amitt. poss. Et hoc est quod dicitur, nudam domini voluntatem ad transferendum dominium sufficere *l. qua ratione 9. §. interdum 5. ff. de acq. rer. dom. §. interdum 44. ubi Bach. Inst. de rer. divis. Conn. 7. Comm. 1. n. 8.* Quod si vero Deponens motu proprio, uti si volet, depositario permittat, credita non est pecunia antequam mota fuerit, quoniam debitum iri non est certum, sed conditio hæc *Si volet*, mutui obligationem tamdiu suspendit, donec depositarius pecuniam moverit, atque hoc ipso se pecunia ista uti velle declaraverit *l. quod si ab initio 10. ff. de Reb. Credit.***

(b) Species vel corpus licet mutuo non interserviat, ut th. ii. dictum, volente tamen domino si quis id vendiderit, & precium eo nomi-
ne ab

dicere liceat: adjuvari quippe non decipi beneficio oportet *l. 17. §. sicut 3. ff. commod.* quod fieret si extemplo debitor Creditori pecuniam restituere cogeretur, & creditum hoc deposito potius simile, notissimos mutui terminos egrederetur. *Weseub. in Par. de reb. cred. n. 13. Molin. tr. d. comm. §. Usur. n. 82.* Quia vero ignoratur tempus destinati usus, ut utrique consulatur iudicis arbitrio committendum erit, qui pro modo qualitatis personarum & quantitatis pecuniarum restitutionis tempus determinet *arg. l. in fraudem 45. §. 10. ff. de jur. fisc. Jason ad l. si pœnam 68. ff. V. O. n. 7. Menoch. arb. jud. qu. cas. 22. in fin. §. 27. Coraf. 2. Miscell. 6. n. 9.*

(b) ubi Contrahentes ipsi tempus vel diem obligationi adji-
cunt, quo pecunia mutuo data solvi debet, celsit quidem dies i. e. obligatio statim nata est, sed nondum venit, ut Creditori agenti ante diem obstat exceptio, & sic petitio differatur quoad dies venerit *d. l. cedere diem ff. V. S.* Nam actionem ipsam quoad habitum seu actum primum natam esse, tempus vero adjectum tantum impedire seu suspendere actum secundum i. e. actionis exercitium iudicamus; posita enim obligatione tanquam causa habili & proxima, actionem ut effectum poni necesse est. Proinde quod peti posse ante diem negatur *§. omnis 2. Inst. V. O. l. certi condictio 9. in pr. ff. de Reb. Cred. de effectu exactionis & condemnationis accipiendum, quod cum emphasi in l. 44. §. 1. ff. O. & A. ante diem exigi non posse dicitur.*

Quod si tamen debitor in diem de profusione bonorum vel fuga post contractum debitum suspectus fiat, etiam ante diem cogi potest ut Creditori vel datis fidejussoribus, aut pignoribus de solvendo caveat *l. questum 14. ff. de pignor. l. in omnibus 41. ff. de iudic. l. si Creditores ff. de privil. credit. l. quod si in diem ff. de pet. hered. executione interim suspensa, donec dies venerit l. in lege 40. ff. ad l. Aquil. Jason. ad l. vinum ff. si cert. pet. n. 3. Berlich. p. 1. Conc. 74. n. 25. Petrus Pec-
kius de jure sistend. c. 4. n. 7.* Dixi post contractum, nam si tempore ipsius contractus suspicionis causa emanaverit, & minus solvendo debitorem cognoverit Creditor, talem cautionem vel fatisdationem exigere nequit, cum videatur personam debitoris sub hac qualitate approbasse, in suspicione quæ tunc erat, se fundare nequit, sed potius facilitati suæ hoc imputatum ferat *arg. l. si is 3. §. fin. ff. ut in poss.*

legat.

legat. l. qui bona 13. §. 6. de damn. inf. l. mulier 5. §. 1. C. de sponsal. Gomez. 2. Var. resol. 11. n. 57. Job. Bapt. Caccialup. de debit. suspect. & fugit. qu. 6. n. 2. & 3. Gail. 2. obs. 43. n. 5. Licet vero quod in diem debetur, ante diem exigi non possit, solvi tamen ante diem etiam invito creditori posse, Venulejus Jctus judicat in l. continuus 137. §. 2. l. 38. §. inter 16. ff. V. O. l. quod certa 70. ff. de solut. l. intra. 7. ff. de re jud. cum totus hic contractus, ut & diei adjectio Mutuatarii causa introducta sit l. 41. §. 1. ff. V. O. l. 17. ff. R. J. renunciare ei poterit prævendo diem solutione l. quod quis 50. ff. O. & A. l. pen. C. de pact. nisi Creditoris gratia præstationi faciendæ dies dictus sit l. eum qui 15. ff. de ann. legat. l. si ita 43. §. 2. ff. de leg. 2. Bach. ad Tr. de mod. toll. obl. th. 2. lit. i. Zanger. de Except. p. 3. c. 1. n. 218. Arum. de mora c. 7. n. 9.

(c) Pecunia sub conditione utiliter quidem datur, sed conditio mutuo adjecta pendentem facit obligationem, & dominii translationem tam diu suspendit dum exstiterit, cum dominium, sine cujus translatione mutuum non contrahitur l. 2. §. appellata ff. b. t. in accipientem ante transferri non possit, quam uterque & dans & accipiens in translationem istam consenserit l. in omnib. 55. ff. O. & A. nec sola numeratio eum qui accepit obligat, sed quoties idipsum agitur ut obligetur l. 19. ff. b. t. Quocirca ex hujusmodi mutuo certi conditione experiri quis ante non potest, quam conditio annexa eventum suum sortita sit d. l. cedere diem 217. ff. V. S. l. 8. & 9. ff. de Reb. Credit. Idem fere juris si pecunia purè alicui debita, jussu ipsius tertio postmodum sub conditione promissa fuerit, pendente conditionis causa pecunia peti non potest: quippe cum incertum sit, an ex ea obligatione, in qua sub contraria conditione creditori puro pecunia tum videtur promissa, deberi possit, ante tempus peteretur l. pecuniam 36. ff. de Reb. Cred. nisi creditor conditionalis, ut agenti solvatur consenserit, quo casu cum contingere non possit, ut tertio ulterius debeatur, etiam invitus debitor dilationem quasitam expendente conditione forsan pratexens, propter obligationem purificatam conveniri potest argum. l. 41. ff. de Minor. l. eum qui ff. de ann. legat. Jason. ad d. l. 36. ff. b. t. n. 5. Quod si vero in totum conditio defecerit, posterior stipulatio perinde habetur ac si non intervenisset, priori obligatione, ex qua creditor agere potest, salva manente d. l. pecuniam ff. b. t.

D 3

THE-

THESIS XVI.

Obligatio ex mutui datione nata tum debitum, cui solvendo mutuarius obligatus est, tum actionem ipsam, qua ejusmodi debitum persequimur, respicit.

THESIS XVII.

Debitum illud est rei creditæ ejusdem quantitatis (a) & qualitatis (b) non quidem in specie (c) sed in genere (d) restitutio.

(a) Omnium contractuum qui te ineuntur hæc natura est, ut ultra datæ rei interventum vires suas non exerant, quod re contrahi obligatio non possit, nisi quatenus res data *l. si tibi 17. ff. de pactis, l. cum ultra 9. C. de non numer. pecun.* cum enim interventus rei sit causa ortæ obligationis, effectus seu causatum non majus vel potentius erit sua causa. Quare si quis decem mutuo dederit, hac lege, ut undecim reddantur, ultra decem tamen non nascitur obligatio, nec amplius quam decem condici possunt *l. rogasti 11. §. 1. ff. R. C.* neque nummus ille sortem excedens ut *Usura* peti potest, quod hæc in contractibus stricti juris ex pacto absque stipulationis vinculo non debeat *l. quamvis 3. C. de Usur.* Sed an saltem titulo donationis, quæ hodie nudo consensu perfici potest *l. si quis 35. §. pen. C. de donat.* nummus qui superest peti possit? Resp. cum partes de donando non egerint, contractus ille de quo tantum actum propter individuitatem suam non potest quasi discerni in duos, ut pars ex mutuo pars ex donatione peti aut præstari debeat *l. si ego 18. ff. h. t. l. 25. ff. de donat. Bach. ad Tr. disp. h. th. 2. lit. a. Perez. in Expos. C. si cert. pet. n. 18.* Contra si infra sortem, & per partes Creditori solvere annitur debito se non exsolvit Mutuarius, nec eandem quantitatem quæ ab extremo numero speciem recipit *c. cui de non sacerdotali de prebend. in 6. Ant. Fab. de var. deb. sol. c. 7. n. 29.* restituit, nam licet natura & re ipsa quantitas dividua sit, & partium præstationem recipiat, Intellectu tamen seu jure individuis assimilatur, ut particularis solutio, quæ non minima

nima habere solet incommoda l. plane 3. ff. famil. ercis. invito credito-
ri obtrudi non possit l. obfignatione 9. C. de solut. l. tutor. 41. §. Lucius
ff. de Usur. Bach. ad Tr. Vol. 2. disp. 29. th. 3. lit. b. Arum. de mora c. 7. n. 8.
Zanger. de Except. part. 3. c. 2. nisi convenerint, ut per partes solutio fieri
possit d. tutor. §. Lucius ff. de Usur. aut Creditor volens partem obla-
tam acceptaverit l. 9. §. qui decem ff. de solut. vel haeredes solvant, qui
pro sua parte liberati remanent l. C. b. t. si cert. pet. l. pro haereditariis 2.
C. de haered. action. l. 85. §. 1. ff. V. O. Gomez. 2. var. res. 10. n. 3.

(b) Non sufficit reddi eandem quantitatem, sed reddenda
quoque res ejusdem qualitatis & bonitatis licet non eaverimus ut aeq;
bonum nobis reddatur. Cum Qualitas haec ipsi naturae contractus
ex definitione juris inhæreat, & id quod agitur pro cauto habeatur
l. 3. ff. de Reb. Cred. Unde pro vino veteri novum, quod omnium cal-
culo ejusdem bonitatis non est, reddi non potest, proprie enim res
dicitur non reddi, quæ deterior redditur l. 3. §. si reddita. ff. commod.
Vinum autem vetus pro novo restitui posse dubio caret, quod enim
bono melius est ipsum quoq; bonum est l. 75. §. 2. ff. V. O. & quod plu-
tis est tanti quoque est l. 9. ff. de in litem jur, nisi Creditori exinde fu-
turi temporis periculum immineat, utpote si ætatem ulterius non
ferret, ipsius autem interesset habere vinum diu duraturum Treutl.
disp. h. th. 11. lit. b. Dixi, vinum novum pro veteri solvi non posse, intel-
lige, nisi pactione convenerint, ut debitor mustum pro veteri sol-
vens liberetur: nam cum bonitas illa non ad substantiam sed ad na-
turam mutui pertineat, salvo manente mutuo, pacto id effici potest,
argumento Evictionis, quæ similiter Emptionis & Venditionis natu-
rale est, & ex natura contractus venit licet de ea nihil cautum l. quod si
nolit 31. §. 20. ff. de adil. edict. ne à Venditore tamen præstetur, conve-
niri potest l. pacta 72. ff. cont. empt. l. cum ea 68. de Evict. Quæ vero sub-
stantiam concernunt pacto mutari non possunt, v. c. ne res ejusdem
generis reddatur, quia ipsa Essentia & forma, quæ dat esse contractui,
destrueretur, qua destructa contractum quoque extinguere necesse est.
Subolt. disert. 13. apb. 20. Mozz. tit. de accident. mutui col. 5. Coras. 3.
Miscell. c. 10.

(c) Res eadem numero quæ mutuo data quoad contractus
constitutionem & contrahentium intentionem restitui non potest,
quia conventio hæc faceret, ut Mutuum vel in commodatum vel depo-

382
depositum, vel aliam contractus speciem transiret *l. 2. in pr. ff. R.C.*
Ceterum ex postfacto & ex accidenti, si Mutuatarius rem quam in
usum suum mutuatus fuerat, mutato deinde consilio, vel cum ea non
indigeret eandem numero restituat, mutuum nihilominus erit con-
tractum, cum accidentia substantiam contractus, in quo initium
non eventus spectatur *l. 12. ff. ad SCT. Maced. l. 1. §. 30. ff. deposit. in*
vertere nequeant: Et cum idem genus sit in obligatione mutui, ex
quo mutuum datum est, in potestate debitoris erit quam speciem ex
eodem genere velit solvere, si itaque acceptam restituit vel maxime
rem in eodem genere, eademque bonitate solvit, modo id fiat re in-
tegra & sine Creditoris injuria. Si enim species deterior facta sit,
ut quia moneta illa edicto Principis imminuta vel abolita, non libe-
ratur solvens. de qua in th. 19. seqq.

(d) In genere res restitui debet propter identicam Qualita-
tem & functionem, quam cum re mutuata inire debet, nam si alterius
generis solvatur, ejusmodi solutio haut subsistit, utpote contraria
substantiæ mutui, quod aliud pro alio invito Creditori solvi respuit:
l. 2. §. 1. ff. Reb. Cred. l. cum 16. C. de solut. unde oleum pro vino, vel pro
his pecunia seu æstimatio non cogitur recipere Creditor l. 75. §. fin.
ff. V. O. Quia hæ res functionem tantum recipiunt in suo genere non
in diverso, & aliud est res ipsa, aliud æstimatio illius l. si alii 42. §. 1.
ff. de Vsufr. l. plane 34. §. 1. de leg. 1. Dixi invito: nam volenti & con-
sentienti quæcunque res in solutum dari potest. l. 17. §. l. pen. C. de so-
lut. l. 9. C. de rescind. vend. Interdum necessitas nolentem Credito-
rem, si sibi satisfieri velit ad recipiendum aliud pro alio invitat: velu-
ti si res debita non exstet, aut præstari à debitore nequeat, hujus ge-
neris defectum vel ipsius æstimatio vel res alia diversi generis facile
supplebit l. 71. §. 3. ff. de leg. 1. l. 14. §. fin. de legat. 3. l. vinum 22. ff. Reb.
Cred. Nov. 4. c. 3.

THESIS XVIII,

Nummus quoq; v. c. aureus simpliciter
mutuo datus, in eodem genere, quantitate
& qualitate restituendus venit.

Ad

Ad perficiendam nummorum substantiam, (ut res ab ovo ~~pe-~~
 petatur) non solum formæ extrinsecæ & valoris imposititij, sed in-
 trinsecæ & naturalis quoq; bonitatis, publico omnium gentium con-
 sensu impositæ, rationem habendam esse opinamur, quæ extrinsecam
 vel invitam intra fines suos coercet, ut pro qualitate illius hæc vel
 crescat vel decrescat, & rerum pretia commensurentur *l. 1. ff. de contr.*
Empt. l. 1. §. 2. C. de veter. numm. porest lib. 11. c. quanto X. de jurejur.
Reichs Absch. de Anno 1551. §. Erstlich alle Gulden §. so haben wir vns/
vers. also daß in solcher Summa Gulden vnd Creusern ein Marc Silber
hert jetzt gemeltes Gewichtes gefunden werde. R. A. de Anno 1559. &
1566, ubi Imperatorum Edicta Monetalia non certam tantum for-
 nam, sed materiam quoq; & pondus justum constituunt. Cum
 enim numisma inventum sit, ut conveniens haberetur medium ju-
 stitiæ commutativæ, & rerum venalium non modo apud patriæ in-
 digenas, sed & alienigenas æquivalens esset precium *d. l. 1. ff. de cont.*
Empt. Arist. 5. Ethic. c. 5. §. 1. pol. c. 6. aliasq; res omnes æstimaret l. si itz 42.
ff. de fidejuss. ex precioso ut conficiatur metallo & justo pondere con-
 stet, accedente insuper publica forma, necesse est; ita ut in benè con-
 stituta Republ. inter valorem & materiam justa debeat esse propor-
 tio, & materia tanti æstimetur, quantum alias valeret publico cha-
 ractere non percussa, ut loquitur *Covar. de vet. num. collat. c. 7. n. 5.*
 Unde appositè *Thom. de Aquin. lib. 2. de Regim. Princip. c. 13. seq.* cum
 quavis alia mensura nummum comparat, quem falsificare non mi-
 noris censet esse perfidiæ, quam sigillo vel ponderi quid detrahere.
 Itaque pecunia qua talis, cum non nisi mutuo materiæ valorisq; con-
 cursu constet, non minus sub ratione materiæ & bonitatis intrinsecæ,
 quam ratione valoris imposititij in obligationem deducta continebi-
 tur *Andr. Kohl Exerc. 18. n. 6.* ut proinde stricto jure eam quantita-
 tem nummiq; speciem, quæ in obligatione est, non aliam ejusq; æsti-
 mationem debitor præstare teneatur: cum in contractu mutui quod
 rei certæ datione perficitur *l. 1. §. 2. ff. de O. & A. l. 2. §. 1. ff. de Reb. cred.*
 id imprimis quod in obligatione deductum est, non quod ab extra
 venit, ut est æstimatio restituendum sit; cujus restitutionis legem
 præscribit *l. 2. ff. de Reb. Cred. l. 16. C. de solut.* ne scil. aliud pro alio in-
 vito Creditori obtrudatur, quod fieret si aureis creditis æstimatio eo-

E rum

rum substitueretur, aliud enim est res ipsa, aliud rei aestimatio *l. si alij*
42. §. 1. ff. de usufr. l. plane 34. §. 1. de leg. 1. Emil. Ferret. in tit. C. de sen-
tent. qua pro eo quod inter. n. 17. Nec imputari quicquam potest Cre-
ditori, quod id ipsum in stipulationem specialiter non deduxerit, cum
ex ipsius contractus natura appareat id actum, ut ejusdem generis
nummus in eadem bonitate reddatur, qua datum; quod autem tacite
actum intelligitur, id pro cauto habendum *l. cum quid 3. ff. de Reb.*
Cred. Anton. Fab. de variis deb. sol. c. 1. Coler. de process. Ext. p. 1. c. 10. n. 7.

Caterum ne Creditor in eadem specie præfractè exigens acer-
bus & onerosus audiat tanquam summo jure utens *contr. l. 25. ff. de pign.*
act. l. si bene 33. ff. de usur. ex mera civilitate illius, vel compendio præ-
sentis quantiscunq; solutionis, metuq; ne debitor postea frustretur,
fatente ipso Molino contrariae sententiae facile antesignano quest. 92.
n. 708. consuetudine receptum videmus, ut quod in aureis, debetur,
si aliud nihil dictum sit, in alia solvi possit materia. Quæ tamen civi-
litas & benignitas, si damnum Creditori importet, in ejusdem vel al-
terius præjudicium converti ne utiquam convenit *l. Creditorem 99. ff.*
de solut. ubi Dd. Coler. d. l. n. 8. Zang. de Except. p. 3. c. 1. n. 166. Unde in
Recess. Imper. de Anno 1559. §. die jetztgemelten vers. doch was vnter
cautum est, quod ultra 25. florenos Creditores si interesse vel damni
probationem declinent, in solutionem summæ alicujus nobilis de
minuta pecunia accipere non cogantur, reliqua verò omnia etiam
si specialiter ea de re conventum nihil sit, in grossiore & accepta solvi
debeant, ne pro beneficio maleficium, & pro interesse damnum re-
pendatur, quod per se impium & iniquum esset *arg. l. 25. §. consuluit ff.*
de pet. bar. Et hujus damni vel potius ejusdem probationis evitandæ
causa, Creditores cauponationem monetariam & inde enascentia-
pericula sæpius edocti, cautius mercari, & pactionibus de certa num-
morum specie solvenda in quosvis eventus sibi prospicere probè didi-
cerunt, quæ cavendi ratio cum naturæ mutui congrua subsistit facile,
Constitutione Imperatoris Ferdinandi I. de Anno 1559. §. die jetztge-
melten/ in super confirmata, ubi dicitur. Was auff Gold verschrieben
ist/ des gleichen was hinfort pacificirt oder angedinget wird/ das soll mit
Gold vnd nicht mit ander Münze getahlet werden.

THESIS

Aureorum debitorum bonitas intrinseca (a) si mutata fuerit tempus contractus, (b) si extrinseca tempus solutionis (c) spectandum est.

(a) Ad hujus perplexæ quæstionis enodationem Dd. communiter inter mutationem bonitatis intrinsecæ & extrinsecæ distinguunt; Intrinsecam nummorum bonitatem vocant, quæ in ipsa monetæ materia, i. e. metalli ut auri & argenti puritate & justo pondere versatur in Gehalt und Gewicht / Schrot und Korn / ita dicta, quia intra rem, ac in ipsa rei substantia consistit, ex qua moneta pretium atq; æstimationem sibi sumit, & dicitur qualitas l. 2. C. de ponderat. lib. 10. l. si vim 7. ff. de usufr. ear. rer. Cujus mutatio fit, quando materia ejus vel pretiosior vel vilior facta est, wann die Münz in dem Schrot und Korn / wie sie gelieffert / nicht gelassen ist. Extrinsecam appellant quæ in valore & cursu monetæ in gang und gebe consistit, ita dicta, quod extrarem, puta in sola pecuniæ æstimatione contineatur, & dicitur quantitas l. 1. ff. de Cont. Empt. & mutatur, quando æstimatio crescit vel decrescit, non mutata nummorum materia, wann die Münz in dem Schrot und Korn wie sie gelieffert noch vorhanden / immittels aber gültiger oder geringerschätziger worden ist.

(b) Nummi cujusq; genuini substantia cum non in sola incerta & subinde variante æstimatione, sed in justa symmetria bonitatis intrinsecæ cum extrinseca consistat, ut thes. prædictum; Sequitur, quæ bonitate & pondere aurei tempore contractus fuerint dati, ut eadem restituantur, cum ad hanc contrahentes respicere soleant, non ad illam quæ sit cum solvitur l. Rutilia polla 69. ff. de contr. Empt. l. 2. §. 1. ff. de hered. vel act. vend. l. si filius 78. ff. de V. O. itaq; si aureis quoad intrinsecam bonitatem sive materiam progressu temporis quidpiam decesserit, vel accesserit, non tamen id obesse vel prodesse poterit Creditori, quo minus ipsi aurei priores vel eorum æstimatio secundum bonitatem intrinsecam inita sit exsolvenda, ne si deteriores intrinsecè solvantur, minus accipiat Creditor, aut si meliores plus, quod

quod sicut hoc facere non cogitur, ita illud facere non potest debitor
*l. cum quid 3. l. certum est 6. ff. Reb. cred. c. cum Canonicis, c. cum olim
X. de Censib.* Et hæc sententia communiter recepta est, ut videre
licet apud *Molin. tr. de usur. q. 100. n. 749. & 751. Covar. de collat. vet.
num. c. 7. §. un. n. 2. Gail. 2. Obs. 73. n. 7. Carpz. p. 2. const. 28. def. 4.* quæ
etiam obtinet licet novi aurei iusto pondere destituti, quibusdam in
locis veterem obtineant æstimationem, tamen cum publica hæc non
sit, perpetua non erit *argum l. 1. ff. de cont. empt. &* ob notabilem bo-
nitatis intrinsecæ defectum tantundem aliis haut valebit, sed pro
qualitatis & ponderis modo, facta sc. æstimatione, non quanti sit
aureus v. c. ungaricus, sed quanti sit aurum ungaricum; ideoque ob
commerciorum incommoda iuste metuendum, ne vel tacito populi
consensu diminuatur vel Edicto publico restringatur, quod fieret
cum maximo Creditoris damno, cujus patrimonium non leviter di-
minutum iret *per l. 3. ff. de damn. inf. dum parte aliqua auri vel argen-
ti quam in bonis habuit subtracta, minus consequeretur vel habere
inciperet, quam antea habuit. Bedencken der Jurist. Facult. zu Witten-
berg über esliche Münzfragen n. 46. Cothman. vol. 1. resp. jur. 36. n. 60. seq.
Berlich p. 2. concl. 35. n. 37. ubi longo agmine plures allegat.*

Quod si aurei vel thaleri sub certa æstimatione vel taxatione
den Thaler zu 24 Groschen gerechnet mutuo dati fuerint, certum est,
debitorem liberari præstando valorem adjectum ad bonitatem in-
trinsecam, quæ tempore contractus fuit: Hæc enim æstimatio con-
venta, quæ rem ipsam qualificat *l. ult. C. de dot. promiss. regulariter
emptionem & venditionem inducit l. quotiens 16. ff. de jur. dot. l. 10. l. 27.
C. eod. l. pen. §. mancipia ff. sol. matr.* quæ facit ut ipse aureus vel jo-
achimicus obligationi non insit, sed tantum 24. grossi, ultra quos
Creditor non dedisse, nec debitor accepisse, in rem suam expen-
disse intelligitur; consummata enim semel venditione non am-
plius quærendum est, quid venditum sit, sed quantum pretij nomine
debeatur *Cothman. d. resp. 36. n. 142 seqq. & n. 160. Carpz. part. 2. const.
39. def. 6.* ideoque licet solutionis tempore aureorum vel thalerorum
valor extrinsecus auctus fuerit, augmentum tamen eorum petere
Creditor nequit, sicut nec decrescentes offerre debitor potest; non
enim aliam ob causam æstimatio certa aureis adjicitur, quam ut sive
præsens sive futura æstimationis extrinsecæ incertitudini reme-
dium

diu hoc adferatur, ut nec augmenti, nec diminutionis anceps pe-
 riculum alteruter subeat contrahentium *Zang. de Except. p. 3. c. 1. n.*
182. seqq. ubi responso Ampliſ. facultatis Witeb. hoc confirmat *Faber de*
variis num. ſolut. c. 2. § 8. Kobl. Exerc. 19. n. 7. § 27. Gail. 2. Obſ. 73. n. 9.
verſ. vel niſi. Hoc tamen reſtringitur, ſi æſtimatio non taxationis ſed
 demonſtrationis cauſa adjecta ſit, veluti ſolvi debere aureos vel tha-
 leros valentes & facientes 24. groſſos deren ein jeder 24. Groſchen wohl
 werth vnd gültig/quo caſu groſſorum nominatio ad ſecernendas alias
 monetas ejusdem forte nominis ſed diverſi valoris exprimitur; in ſo-
 lutione verò pro non adjecta habetur, ſed aurei vel thaleri reddendi
 ſunt ſive creverint ſive decreverint *Cothm. d. reſp. 36. n. 330. ſeq. § 333.*
Berlich. p. 2. concl. 36. n. 58. ſeqq. Ut autem intelligatur, num demon-
 ſtrationis vel taxationis cauſa æſtimatio adjecta ſit, diſtinguit *Faber*
d. tr. c. 2. n. 14. quem ſequitur *Frantzkius Ex 9. q. 3.* an thalerorum æſti-
 matio in ipſa obligatione & ſolutione poſita ſit, v. c. do tibi mutuo
 100. thaleros ſolvendos in trecentis florenis & tunc taxationis cauſa
 adjecta cenſetur; an vero tantum in cauſa obligationis, i. e. cum nul-
 la facta ſolutionis mentione, ad creditum ipſum ſeu creditoris fa-
 ctum potius quam debitoris reſpicitur, ut, mutuo 100 thaleros ad
 rationem 300 florenorum, & tum demonſtrationis cauſa appoſita
 cenſetur.

(c) Quando aurei inæſtimati, qui ſimpliciter obligationi inſunt
 non reſtituuntur, ſed eorum valor & æſtimatio, ſolutionis tempus
 intueri decet, ut TANTUNDEM, quod tanquam Lesbiam Regu-
 lam Jctus in l. 3. § 6. ff. de reb. cred. præſcribit, Creditor conſequatur.
 eum enim æſtimatio non ſit in obligatione ne quidem alternativè,
 ſed tantum in facultate ſolvendi, quæ aureorum debitum, quamdiu
 expeditum non fuerit, perpetuo comitatur, alia non erit æſtimatio
 quam quæ tempore ſolutionis eſt, quippe tum aureis æquipollet, cum
 ante tam diu creſcere aut decreſcere potuerit, quamdiu aurei debeantur
l. fundum 28. ff. de Novat. l. in lege 62. 62. §. ſin. ff. ad l. faleid. l. vinum
22. ff. de reb. cred. plus ergo ſi veterem æſtimationem quæ major fuit,
 minus verò ſi veterem quæ minor, ſolveret, veluti in reddendo mu-
 tuo aureorum, quorum quilibet ſolutionis tempore 48. v. c. groſſis,
 obligationis verò 30. æſtimabitur, ſi æſtimatio tempore obligatio-
 nis uſitata attenderetur, 30. groſſi pro quolibet aureo ſufficerent, vel

E 3

unus

unus aureus cum 12. grossis duorum aureorum vicem non sine levi
Creditoris injuria suppleret *Bach. ad Treutl. disp. b. th. 12. lit. c. Faber de
variis num. sol. c. 5. per tot. Sutholt. dissert. 13. aph. 22. 23.* Quocirca licet
tempore solutionis quoad numerum plus vel minus, quam erat tem-
pore contractus propter auctam vel diminutam bonitatem extrinse-
cam solvere videatur debitor, in effectu tamen, cum valor extrinsecus
verè auctus non sit, plus non reddit, quia quanto fuerunt aucti aurei
in valore seu numero grossorum, tanto hi in materia & pondere de-
preciati sunt, ut valoris ille excessus in aureis propriè excessus non
sit, sed tantum deteriorata bonitatis intrinsecæ grossorum, cum au-
reis commensuratio *And. Rohl. Exerc. 19. n. 10. & 12. Ant. Faber de va-
riis num. sol. c. 6. in pr. & c. 1. in fin.* Et hinc vi consequentiæ, quæ nul-
la legis provisione coerceri potest, sequitur, cum mercium omnium
æstimatio à nummi valore tanquam à regula legem accipiat *l. 1. ff. de
cont. empt. l. si ita 42. ff. de fidejuss. aucto vel diminuto valore rerum,
quoque precia augeri & diminui l. 2. C. de vet. num. potest,* ut proinde
debitor, qui nummos secundum valorem tempore mutui usibus suis
exposuit, tempore solutionis plus non reddat; Creditor verò si spe-
ctaretur tempus Contractus ob consequutum rerum omnium incre-
mentum, revera minus acciperet quam dedit, licet idem esset nume-
rus, cum æqualitas numeri quantitatis æqualitatem non inducat,
*Wesenb. in par. ff. h. t. n. 12. in fin. Bedenck. der Jurist. Facultet zu Wit-
tenb. über est. Münzfr. n. 32. seqq. Gail. 2. Obs. 73. n. 9. Covar. de collat. vet.
num. c. 7. § un. n. 3. in pr. Zanger. de Except. p. 3. c. 1 n. 173.* Et hanc senten-
tiam juri & æquitati magis consentaneam esse testatur *Cothm. d. resp.
36. n. 110. seqq. & præjudiciis in Camera firmatam Rohl. Exerc. 19. n. 2.*

Quæ insuper obtinet, licet debitum non sit gratuitum, sed usura-
ræ pro eo solvantur; siquidem aucta æstimatione aureorum extrinse-
ca, lucrum quod sentire videtur Creditor, nullo modo ex sorte est,
sed ipsa fors est, ut inconveniens sit, propter usuras sorti non imputa-
tas obligationi non satisfacere, nec integram solvere sortem, præser-
tim cum certi juris, usuras ne quidem illicitas & sorti mixtas vitare
sortem *l. usuras 20. ff. de usur. ideoq; duplex illud onus quo Debitorem
gravari autumat Treutlerus disp. b. th. 12. lit. c. vers. nota tamen, vela-
menti loco merito habetur vid. Bach. ad Tr. d. l. Fab. d. tr. c. 11. n. 18.*

THESIS

Superveniens nummorum reprobatio
debitorem ab obligationis nexu non liberat.

Cum solutio fieri debeat, ut creditori nihil quicquam absit, nec plus ac ei abest consequatur *l. in perpetuum 61. ff. de solut.* requiritur quoque, si antiqua moneta, quæ fuit tempore contractus non reperiatur amplius tempore solutionis, vel in totum reprobata fuerit, quod solutio in alia usuali & expendibili moneta, secundum antiquæ monetæ rationem & bonitatem intrinsecam, quæ fuit tempore contractus fieri debeat *c. cum canonicis X. de Censib. c. quanto X. de jurejur.* ne debitor qui probam monetam accepit, & obstrictus Creditori reddere pecuniam, quæ eandem obtineat functionem in genere per solutionem *l. 2. §. 1. ff. R. C.* & tantundem præstet *l. 6. ff. d. 1.* reprobam solvendo minus reddat, & cum alterius injuria locupletetur *contr. l. si me & Titium ff. Reb. Cred. Gail. 2. Observ. 73. n. 6. Coth. de resp. n. 3 2. 33. Myns. Cent. 4. obs. 1. n. 6. Berlich. part. 2. concl. 35. n. 8.* Et licet materia manserit illibata, nihilominus quatenus est moneta per reprobationem perempta est, & obligationi non satisfacit *d. c. cum canonicis X. de Censib. l. Creditor 102. ff. de solut. l. eleganter 24. §. qui reprobos ff. de pign. act.* Valore enim in totum exinanito, non amplius est ea materia, cujus publica & perpetua æstimatio difficultatibus permutationum æqualitate quantitatis subvenit *l. 1. ff. contr. Empt.* quapropter nova pecunia, quæ veteri surrogari & in locum ejus succedere dignoscitur, restitui debet *l. 71. §. 3. de leg. 1.* cum surrogatum fictione juris surrogati naturam sapiat, & idem cum eo esse censeatur *argum. l. si donata 36. ff. de don. int. vir. & uk.* adeoq; debitum non tam extinctum, quam vigore surrogationis conservatum & restauratum intelligitur *l. proponebatur 76. ff. de judic. Faber d. tr. c. 5. n. 36. Köhl Exer. 18. n. 31. Sabycet. ad l. incendium 11. C. si cert. pet. n. 5. Carpz. p. 2. def. 28. def. 3.* Idem juris obtinere vulgo existimant, si nummi crediti è commercio quidem non plane exierint, sed rarissimus eorum usus, ac non nisi magno & immenso sumptu comparari debeant *Carpz. d. l. def. 3. in fin. Cothm. d. vol. 1. conf. 36. n. 44. Molin. tract. de contr. & usur. qu. 92. n. 691.*

Caterum

Cæterum si Debitor vel Creditor in mora fuerit, & mutatio contingit, quid juris? Resp. Si bonitas intrinseca aucta vel diminuta fuerit, in qualitate sc: materiae vel in pondere, id Moratori non obesse, quo minus ea bonitas præstanda, quæ fuit tempore conventionis *l. Creditor 102. ff. de solut. Molin. tr. de Comm. & usur. n. 750.* Obligationem quippe si intueamur, ejusdem non majoris aut minoris bonitatis nummi in eadem deducti sunt, & ex ea debentur *l. cum quid 3. ff. de Reb. Cred. l. res in dotem 42. ff. de jur. dot.* ut proinde moræ vis tanta non sit, ut obligationis statum immutet, eam vel augendo vel minuendo, sed moratoris conditionem circa accessiones & æstimationem ejus quod debetur, deteriore tantum reddit *l. 3. §. fin. l. si sterilis § 3. ff. de Act. Empt. & obligationem principalem, quæ extingueretur, perpetuat. l. si servum 91 §. sequitur ff. V. O. l. si quis 24. in fin. ff. Usur. Andr. Rohl Exerc. 18 n. 17.* Hactenus tamen moratori mora sua nocebit, ut si quod ex ea damnum passus sit alter, id ille reponat. *l. si heres 8. ff. de trit. vin. & ol. leg. l. 3. ff. de in lit. jur.* aut si quid mutationis extrinseco valori supervenit, id ei damno sit; veluti si plures nummi valere cæperint, præter præstationem eorum, ad quos et si mora commissa non sit obligatus est, si aliunde intersit ejus qui moram passus est, tenetur debitor *Ant. Fab. de var. deb. sol. c. 10. n. 16.* si minoris, tunc non nisi moratoris periculo decrescunt, ut liberari nequeat, nisi quod valori pristino deesse cognoscitur, suppleat: pristinus enim valor æstimationem præsentem superans, cum sit utilitas circa rem, quæ in æstimationem venit *d. l. si sterilis §. 2. ff. de act. Empt.* à moratore præstandus est, & dandum est hodiè quod jam olim dari oportuit, ut loquitur *Jetus d. l. ne frustratio ipsi profit l. hominem 37. ff. mand:* Non tamen obligationem principalem exinde auget mora, sed quod semel tempore moræ deberi capit, perpetuo ut debeatur effecit, non quidem vi obligationis, sed judicis duntaxat officio, qui illius, quod pristino valori tempore moræ existenti hodiè deesse cognoverit, rationem habebit *arg. l. centum capua 8. ff. de eo quod cert. loc. l. quod ex Pamphila 73. ff. de leg. 2. Rohl. Exerc. 19. n. 35 Fab. d. c. 10. per tot.*

De Creditore in mora constituto non absimile judicium ferendum, qui si nummos ritè oblatos accipere recusaverit, post moram vero valor eorum extrinsecus creverit, cogendus non

non erit debitor, ut totidem, aut presentem eorundem aestimatio-
nem absque deductione solvat, sed officio iudicis ratio habenda
augmenti ob Creditoris moram deducendi *argum. l. semel mora 26. ff.
sol. matr. l. 72. de solut. l. debitor 7. ff. de usur. l. si per te 9. C. eod. vid. S. 051
Exerc. 12. n. 2.* Sin decreverit, nummos creditos, aut eorum presentem
aestimationem praestando debitorem liberari dubio caret, cum
etiam totidem nummos extrinseco valore diminutos citra moram
hodie solvi necesse foret, quae efficere nequit, ut aliquid ultra num-
mos obligatione contentos frustratori debeatur.

THESIS XXI.

Mutuum licet natura sua gratuitum sit,
nonnunquam tamen Usurae ipsi debentur.

Usuras, quae mutuo accedunt, nec simpliciter bonas, nec sim-
pliciter & moraliter malas iudicamus, sed illas ex harum rerum ge-
nere, quas *mesu* Aristoteles seu mediae naturae vocat, quae per se ne-
que bonae neque malae sunt, sed ex accidenti pro conditione & qua-
litate utentium proximorumve opem nostram implorantium, cense-
mus. *vid. Treutl. disp. 3. vol. 2. th. 1. Erantzkium Ex 9. q. 4.* Qui cum diver-
simode se habeant mutuum quoque diversimode considerari oportet.
Vel enim sunt prorsus pauperes, ut ostiatim pabula sua quare-
re aut domi eleemosynis vivere cogantur, quorum inopiae non ven-
ditiione, locatione aut contractu innominato, si dederis aut feceris
dabo, sed simplici mutuo per modum eleemosynae etiam sine spe
recuperandae sortis, nisi quatenus pinguiorem fortunam adepti
commode eam reddere potuerint, succurri convenit *Luc 6. vers. 34 seq.*
Aut sunt indigentes, & domesticis difficultatibus ita pressi, ut pro
tempore bonis suis frui non possint, restituendae tamen sorti pares
sunt, hos gratuita mutuatiione ad necessariam vitae sustentationem,
si vocatio illorum elocationem operarum commode non patitur,
sublevari S. Scriptura praecipit *Levit. 25. vers. si attenuatus 35. Exod.
22. vers. 25.* ita tamen ut sortem ipsam, ad quam oblegati sunt rursus
exsolvant. Ab his ergo si quis ob solum hoc mutuatiionis officium
supra sortem quid exigit, non verum officium, nec veram mutuum

F

dandi

dandi rationem, sed lucrum & fœnus illicitum exercet, quod omnes
leges omniaque jura damnant & prohibent, dum sc. proximo fraudi
est ipsumque prægravat *c. quia 3. cum seq. c. consuluit 10. & tot. tit. X.
de Usur. & alib. Reichs Absch. de Ann. 1500. & 1548. tit. von Buchero
lichen contract. l. improbum C. ex quib. caus. inf. irrog. consule D. Mart.
Chemnitium in loc. Theol. p. 2. c. 6. fol. mibi 176. D. Meisnerum part. 3.
Philos. Sobr. c. 6. q. 1. Theologos pietate ac doctrina juxta venerabiles,
Cothm. vol. 2. resp. jur. 52. n. 33. seqq. Molin. tr. de Usur. n. 73. 86. & 90.*

Cæterum si quis personæ indebitæ de lucro captando certanti
pecuniæ suæ usum concesserit, ratione interusurii quod sibi ad-
est & debitori adest ultra sortem juste quid accipit, utpote cum usus
illius pecuniæ præter numerationem utenti utilitatem pariat fru-
ctuosam & pretio æstimabilem, non tenetur illam gratis omittere,
c. precarie 10. q. 2. Sed jure usuram percipit ut loquitur *Jctus in l. si
navis 62. ff. de Rei vind. l. 7. §. 4. ff. de adm. Tut. velut debitam lucri par-
ticipationem ac æris sui usus compensationem & æstimationem,
l. 29. §. 2. ff. de edil. edict. l. 42. §. 2. ff. sol. matr. l. 60. ff. pro socio. Molin. de
usur. n. 75. & 831. Hottom. de Usur. lib. 1. c. 1. & 4. quo pacto in quan-
dam negociationis speciem incidit veteribus non incognitam, qui
nummos à fœneratoribus certa mercede conductos habere dice-
bantur, teste *Horat. serm. lib. 1. sat. 2.**

Omnia conductis coemens obsonia nummis.

Non aliter ac in societate in partem lucri vocatur etiam is qui tan-
tum pecuniam contulit; cujus exemplum illustre *l. Titius 24. ff. de
prescr. verb. suppeditat*, ubi de lucro & reditu pecuniæ alteri con-
cessæ pacisci conceditur *vid. Heig p. 2. qu. 1. n. 48. Molin. d. tr. q. 96. n. 439.*

Et hanc negociationem ipsa indigentia humana & ratio com-
merciorum, quæ sine magnis sumptibus exerceri haut queunt, sua-
fit, ne debitor ex urgentibus causis temporario usu æris alieni indi-
gens hoc subsidio privetur, & sic vel commodis suis in oportunita-
te desit, vel necessitati importunæ succumbat *arg. l. quod privilegium
8. ff. de pos. Nov. Leon. 83.* Quod constitutione Saxonica approbatam
constat, im *Zorgisch. Aussch. tit. von Buchert. contract. §. es ist aber
leider vid. Coler. de process. Exec. p. 1. c. 10. n. 86.* Qua consideratione
cum ex causâ & hypothesi eodem modo quo contractus necessaria &
licita

licita sit usura, ad jus Gentium secundarium referri potest, quod innuit *Bach. ad Wesenbec. in par. de usur. num. 6.*

Hinc manat illud Catholicum, cum sortis consumenda usus sine Creditoris damno & incommodo fieri haut censeatur, causam exigendi supra sortem esse verum & justum interesse ipsius Creditoris, quod non tantum ex damno emergente cum scilicet de patrimonio quid diminuitur *per l. 3. ff. de damn. infect.* sed & lucro cessante, non tamen in infinitum producto, sed ex causis propinquis & justis proveniente, quatenus causaliter ipsi rei inest, aestimatur *l. commissa ff. rat. rem hab. l. 2. in fin. ff. de eo quod cert. loc. l. unic. C. de sent. qua pro quod int. ubi Donell. c. 10. Lessius de just. & jur. c. 20. dub. 23. Medin. de reb. per Usur. acquir. qu. 3. Gail. 2. obs. 6. Molin. de Usur. n. 26.* Hujus vero interesse taxatio cum Judicis arbitrio sit relinquenda *l. 3. §. fin. ff. de eo quod cert. loc. Menoch. 2. arb. jud. quest. c. 119. n. 10* liberum erit Magistratui, si ad præcedendas lites, & avertendas probationum difficultates moderationem hoc in genere constituere voluerit, certum quid loco interesse definiendo *Cothm. 2. resp. jur. 52. n. 114. seq.* Quod novissimo quoque deputationis Cameralis decreto de Anno 1600. §. so viel nun diesen *fol. 772.* factitatum videmus, quo loco interesse quincunces usurae permittuntur; Quas ipso quoque numerationis die licite stipulari opinamur, quasi super incerto eventu futuri emolumenti ex negotiatione debitoris, & præsumpto damno Creditoris ob hujus omissam negotiationem, modico in præsens accepto transigi magis, quam postea singularem probationem ejus quod interest instituire velint, quod cum usurarum quantitatem facile excedere possit, præstat in hac incertitudine aliquod esse extremum, in quo acquiescant *l. ult. ff. de prat. stipul. l. 13. §. fin. de damn. infect. vid. Molin. de Usur. n. 35. & Heig. p. 2. q. 1. n. 77. Covar. 3. var. resol. 4. n. 5. vers. septimo* Creditor enim Usurarum quincuncium quantitate non contentus, si pluris sua interesse probare voluerit, merito auditur *text. apert. in d. decreto §. So viel nun diesen. vers.* Da aber dem Creditori solche fünf Gulden nicht annemlich / sondern er vermeinen wolte tam ex lucro cessante, quam damno emergente ein mehrers zu fordern / das ihm sein ganz interesse zu deduciren / vnd der Rechtlichen erkennniß darüber zu gewarten vbenommen seyn sol. Idem constitutum

F 3 im

im Torgisch. Ausschreiben. tit. von Buchert. Contr. §. Als haben Wit/ ver/ sonsten aber. Carpz. p. 2. d. const. 30. def. 9. & 10. Berlich. p. 2. cond. 38. n. 19. Quod si probandi viam ingressus fuerit Creditor, & in ea defecerit; ad usuras quincunces interesse loco constitutas reverti nequit: per d. ordin. Torg. d. l. & p. 2. const. 30. ubi Carpz. def. 11. Heig. p. 2. q. 2. per tot. Berlich. d. l. n. 21.

Licet autem ut dixi à principio interesse taxari & stipulari possit, non tamen exactio ipso numerationis die fieri debet; quasi Mutuatarius statim pro interesse satisfacere seu exactum solvere teneatur, sed convenienti demum intervallo, veluti si ex mutuo centum aureorum, quinque ratione interesse debeantur, non debet Creditor illos quinque statim petere, cum illud quod de presenti solveretur, à ratione lucri cessantis subduceretur & re ipsa non 100. sed tantum 95. alteri traderentur, pro quibus tantundem quantum pro centum non sine levi iniquitate exigeret Creditor *Medin. de rebus per Usur. acq. q. 2. Lessius in compend. de just. & jur. tit. de Usur. qu. 4.*

THESIS XXII.

In mutuo Usuræ ex stipulatione debentur, (a) definitum tamen modum seu quantitatem legitimam non excedentes. (b)

(a) Mutuum cum re in eatur, & ultra eam extendi nequeat, ut *ib. 17. dict.* sequitur Usuras tantum ex stipulatione, quæ per se subsistit nullius auxilii indiga, velut ex alia causa i. e. nova obligatione *l. 121. ff. V. S.* principaliter & per se deberi *l. 3. C. de Usur. l. Titius 24. ff. d. pres. verb.* non item ex nudo pacto, quamvis in continenti adjecto, quippe cum sit repugnans naturæ mutui, illi inesse nequit, ad hoc, ut informet contractum mutui, & actio ex eo descendens, etiam ad id quod pacto est comprehensum porrigatur: nec per se quoque actionem producit *l. 7. §. sed cum nulla 4. l. 45. ff. de pact. l. legem l. cum proponas 21. C. eod.* Verum licet pactum de præstandis Usuris interpositum, quoad petitionem non profit, ad retentionem tamen,

tamen, si promissæ usuræ solutæ fuerint, permagni est momenti, ut nec repeti possint, nec in sortem computari; ex pacto enim naturalis oritur obligatio *l. 5. §. 2. ff. de solut.* quæ ad impediendam indebiti conditionem sufficit *l. naturaliter, & tot. tit. de Condict. indeb. l. quamvis 3. C. de Usur.* Servari quoque & retineri possunt Usuræ per retentionem pignoris, si hoc conventionem pacti usuris obstrictum fuerit *l. 4. l. 22. C. de Usur.* aut si pignus simpliciter datum fuerit, in usuras quoque acceptum videtur *l. si necessarias 8. §. fin. de pign. act. l. Lucius 18. ff. qui pot. in pign.* Cæterum si aliqua conventio intervenit, Usuras à pignore sejungens, usurarum nomine retineri nequit *l. solutum 11. §. 3. ff. de pign. act.* neque tunc pecunia à debitore simpliciter soluta ex arbitrio Creditoris in sortem vel in usuras accepto ferri potest, pro ut Creditori concessum si usurarum nomine vel actionem vel saltè retentionem habeat *l. 21. C. de Usur. l. 1. ff. & C. de solut.* sed tantum in sortem cedit *l. 5. §. pen. ff. de solut. Bach. ad Tr. de Usur. th. 3. lit. c. Borch. de Usur. c. 3. n. 45.*

Sunt tamen casus nonnulli in quibus Usuræ etiam ex nudo pacto debentur, si argentariis promissæ sint. *Nov. 136. c. 4.* Si ex causa foenoris nautici *l. 7. ff. de naut. fœn. si civitatibus l. 30. ff. de Usur.* aut si causa frumenti vel vini mutuo dati *l. 12. C. h. t.* Cum itaque præter exceptos casus citrà stipulationis vinculum non debeantur usuræ, nec litis contestatione inducentur *ut Wes. h. t. n. 3. secutus Coras. 2. Misc. c. 7. arbitratur.* Nam quod lite contestata usuræ currant *l. 35. ff. de Usur.* non significat à lite contestata incipere deberi, sed promissas ante per stipulationem non desinere deberi & earum cursum interrompi *l. 1. C. de judic. Salycet. ad l. 1. C. condict. indeb. n. 8.* Quod tamen videri poterat propter novationem, quæ per litis contestationem inducta ut obligationem principalem, ita & usurarum extinguere solet *l. 18. ff. de Novat.* verum hoc in novatione voluntaria, non verò in necessaria obtinet, quæ meliorem solet facere conditionem Creditoris, non deteriorem *l. 29. ff. de Novat. l. 86. ff. de R. J. Bach. ad Tr. d. l. th. 3. l. c. Perez. in Expos. C. h. t. n. 22.*

Hodie tamen non attenda stipulationum solennitate, cum pactis eadè quæ olim stipulationibus vis tribuatur *c. 1 X. de pactis c. iurament. 22. q. 5.* etiam nudo pacto usuras induci posse certum est. Item secundum *Reichs Absch. des deputation Tags zu Speyr de An. 1600. sub fin. §.*

F 3 so viel

fo viel nun dieses nach / & de jure Saxon. im Torgischen Aufschreib.
zu. von Bucher und rucherl contr. §. Als haben wir vers. Desglei-
chen Constitutione Elect. 10. part. 2. mutata, à tempore quoque solius
moræ Usuræ quincunces pro interesse absque ulla liquidatione
& probatione non solum Mercatoribus, qui frequenter negotiari
consueverunt, sed etiam aliis quibuslibet Creditoribus ex quocun-
que contractu sive bonæ fidei sive stricti juris, quantumvis inter
partes de hoc conventum non fuerit adjudicantur, quòd tanti cu-
juslibet interesse & lucrari quilibet possit præsumatur *vid. Berlich.*
p. 2. conclus. 38. n. 8. seqq. Carpz. p. 2. c. 30. def. 8. Celer. decis. 227. Licet
de jure communi non adjudicentur priusquam id liquidatum, vel
saltem per conjecturas & circumstantias probatum fuerit *per §. non*
solum 7. ubi ac neceße sit aëtori probare Inst. de V. O. quod scilicet in-
teresse in facto consistat l. quatenus 24. ff. R. J. eoque non præsu-
matur sed probandum sit Jason int. non utique 3. §. fin. ff. de eo quod
cert. loc. n. 7. Gail. 2. obs. 6. n. 4. Myns. 4. obs. 56. in fin.

Inter usuras autem quæ ex sola mora vel officio Judicis, & quæ ex
conventionem debentur id discriminis est: quòd hæc jure petantur licet
per solutionem de sorte absolutus sit Reus, cum n. sint in obligatione
& per se debeantur, nõ possunt videri sublata ex solutione, quæ aliam
obligationem non tollit, quam in cujus causam facta est *l. 1. §. seqq. ff.*
de solut. l. 49. §. 1. ff. de Act. Empt. l. 8. vers. ibi n. dua ff. de eo quod
cert. loc. Ant. Fab. in Cod. lib. 4. tit. 24. def. 5. vid. Berlich. 2. Concl. 38. n. 31.
Quod obtinet etiam eo casu, si usuræ una cum sorte petita fue-
rint & judex super illis non pronunciaverit *argum. l. 47. ff. de re*
jud. l. 1. C. de judic. pro regula enim traditur, illa quæ speciali actio-
ne veniunt etiam finito judicio peti posse *Covar. pract. qu. 25. n. 6.*
Usuræ autem ob solam moram causata licet ex obligatione sortis sint,
cum tamen in obligatione non sint *d. l. 49 §. 1. ff. de act. Empt.* Subla-
ta sortis petitione, amplius deberi nequeunt *l. in bona fidei 13. C. de*
Usur. l. 4. C. de pos. ubi rationem reddit Jctus, quod duæ actiones
non sint alia sortis alia usurarum, sed una, ex qua condemnatione
facta iterata actio rei judicata exceptione repellatur; Usuræ enim
cum hoc casu sint accessiones sortis, sine ipsa ut principali con-
sistere nequeunt *c. accessorium 42. de R. J. in 6. l. 178. ff. cod. vid.*
Myns. 4. obs. 48. Lang. de Except. p. 3. c. 17. n. 38. seqq. nisi Creditor sor-
tem

tem accipiens de usurarum petitione protestatus fuerit, cum protesta-
statio conservare soleat jus protestantis l. 4. §. 1. ff. quib. mod. pign.
vel hyp. sol. Menoch. lib. 3. presump. 45. n. 19. seq.

Modus usurarum, qui, pro sortis summa ad numerum centena-
rium quantacumq; fuerit reducta, constituitur, & ex Ase velut toto
initur arg. §. hereditas 5. Inst. de Hered. instit. l. 50. §. fin. ff. eod. de jure
veteri varius fuit, nam primo 12. tabulis sanctum, ne quis unciario
foenore amplius exerceret, cujus unciariae usurae Scavola quoque in
l. 47. §. 4. ff. de adm. tut. meminit, deim rogatione tribuntia ad se-
muncias teste Tacito lib. 6. Ann. c. 16. mox a semuncia ad semissem re-
ductus est, donec multis legibus & plebiscitis ampliatus ad centesi-
mam excreverit, quam licet gravissimam & duram molem [Ctus in l.
7. §. 8. ff. de adm. Tut. l. 26. C. de usur. & languinolentam Seneca lib. 7.
de benef. c. 10. vocitaverint, legitima tamen passim dicitur l. si pro mutua
8. C. si cert. per. l. lecta 40. ff. eod. l. tutor. 7. §. 7. ff. de adm. Tut. ubi gl. non eo
fine quasi caeterae usurae non sint legitima, sed quod ultimus gradus,
ad quem legitima usurae se extendunt, in centesima consistat, ita
Clariss. Dn. Daalen Praeceptor & Fautor meus nunquam non venerandus in
reperit. l. eos 26. C. de usur.

Jure tandem novo Justinianus certos ac perpetuos usurarum fi-
nes in l. eos 26. C. de usur. taxavit, pro diversorum negotiorum qualita-
te & personarum conditione majores vel minores definiendo. Viris
Illustribus & qui eos praecedunt tertiam partem centesimae, i. e. qua-
tuor in centum stipulari permisit; qui ergasteriis praesunt, item ne-
gociatores usque ad bessem centesimae, i. e. octo in centum usurarum
stipulationem moderari jubet, caeteris omnibus dimidiam centesi-
mae, i. e. sex in centum, quae etiam fisco debentur l. ult. C. de fiscalib.
usur. constituit d. l. 26. C. b. t. Quibusdam tamen casibus centesima
usura locum habet, velut in trajectitiis pecuniis, quas Creditor suo
periculo trans mare vehendas credit tot. tit. ff. C. de Naut. foenor. &
specierum foenori dationibus, ut sunt fructus frumentum, vinum &c.
d. l. 26. vers. in trajectitiis C. b. t.

In aliis causis si centesima debeatur, non illa ex stipulatione, ut
hic; sed ex legis constitutione ob dolum vel contumaciam poena loco
infligitur. Veluti si Tutor clam vel dolose pecuniam pupilli in suos
usus convertit, centesima tenetur l. 38. §. sed quas usuras ff. de negot. gest.
l. Tutor.

reth.
gleto
olius
ione
tari
cun-
inter
i cu-
rlich.
cet
n, vel
. non
t in-
asu-
quod
ax ex
licet
ione
liam
99. ff.
quod
. n. 31.
fue-
re
ctio-
n. 6.
sint,
ubla-
de
ones
ione
nim
con-
vid.
for-
tem

l. Tutor. 7. §. 4. ubi gl. in verb. legitimas & §. 8. ff. de adm. tut. Borcholt. de usur. c. 4. n. 24. Horom. lib. 1. de usur. c. 5. secus si palam & sine dolo id fecerit, non gravissimis usuris, sed iis quæ in regione frequententur, obligabitur l. idemq. 10. §. 3. ff. mandati l. non existimo 54. ff. de Admin. Tut. Salycet. ad d. l. 1. C. de usur. pupill. Molin. tr. de usur. n. 57. & 588. Item si socius solus in refectionem communis domus sumptus erogaverit altero recusante, à refectionis die ad centesimam obstringitur alter, aut rem ipsam cedere tenetur l. 4. C. de edif. privat. l. cum duob. 52. §. 10. ff. pro socio, Debitorum quoq. post quadrimestres inducias iudicatum, facere detrectantes centesimæ subijciuntur, quippe cum intra iudicati tempora usurarum cursus inhibebatur, justum erat contumacem gratuitæ legis abusum, majoribus usuris, totius sortis legaliter novata, mulctari l. fin. & tot. tit. C. de usur. rei jud.

Novissimo Imperij jure de Anno 1530, & 1577, tit. von Wucherl. Contr. & Anno 1600 §. so viel nun diesen quincunces usura, i.e. quinque pro singulis centenis annuatim definiuntur; totidem quoq. de jure Saxonico in ordinatione provinciali Tit. von Wucher und Wucherl. Contr. constitutum videmus. Possunt tamen qui Imperio immediatè subjecti non sunt, & jus legis ferendæ vel statuti condendi in suis territoriis habent, pro utilitate Reipub. majores introducere usuras, cum enim varia sint rerum pretia per singulas civitates regionesque, non iisdem sed interdum levibus, interdum gravioribus fœnerari cogimur, usuris §. si quis 33. vers. sed & pecuniæ Inst. de Act. l. ideo 3. ff. de eo quod certo loc. Bach. ad Tr. disp. h. th. 4. in fin. Cothm. vol. 1. resp. 18. n. 206. Covar. 3. var. res. 9. n. 6. Hinc Anton. Perez. in expos. C. b. t. n. 13. in provinciis Brabantia ex Constitutione Caroli V. centesimam permissam esse ait, quòd mercatorum pecuniis suis non carere tantum interesse existimetur.

THESIS XXII.

Usurarum usuras stipulari, (a) & ultra duplum exigere Creditoribus permissum non est. (b)

Usuras usurarum etiam jus vetus prohibuit l. 29. ff. de usur. l. 27. ff. de rejud. l. 26. §. 1. de Cond. ind. l. improbum 20. C. ex quib. caus. inf. ut

rog.

591
rog. ne accessio ut est usura accessio permitteretur quasi acciden-
tis accidens, quod in rerum natura esse nequit *cont. l. neg. 15. l. videamus*
19. h. t. & commodorum commoda velut duplex unius rei merces
l. 2. §. 5. ff. de admin. rer. ad Civit. Ant. Fab. in C. de usur. def. 4. Zang. de
Except. p. 3. c. 25. n. 15. Quam tamen sanctionem fraudulose foenera-
tores circumveniebant, illam de usuris per se à principali sorte sepa-
tis interpretantes; itaque aliquanti temporis usuras novata princi-
pali obligatione per stipulationem in sortem redegerunt, quasi tunc
non usurarum usurae, sed novum iniretur mutuum summæ tunc de-
bitæ & exigibilis velut brevi manu exactæ & rursus foeneratæ *vid.*
Wesemb. 2. Cons. 7. n. 7. Salycet. ad l. fin. C. de usur. Molin. d. tr. n. 44.
Huic fraudi Justinianus *in d. l. fin. C. de usur.* occurrit, omnem peni-
tus renovationem usurarum, seu Anatocismum ut illam Cicero *lib. 5.*
ad Attic. Epist. ult. vocat, prohibens, utq; usurae semper maneant usu-
rae, nec ullo modo incrementum illis, sed tantum sorti antiquæ acce-
dat, statuit. Quod tamen verum respectu ejusdem debitoris non
diversorum judicamus, quippe ubi usurae exactæ solutæq; sunt, non
amplius usurarum sed sortis rationem habent, eoq; alteri jure mu-
tuo dari possunt *Bachov. ad Tr. disp. b. th. 5. Ant. Perez. in Expos. C. h. t.*
n. 15.

Hinc Tutor vel Curator quando usuras ab alio solutas accipit,
harum usurarum usurasolvere compellitur, quod ob interventum
personæ hæc pecunia respectu Tutoris non usurae, sed verè & realiter
sortis pupillaris rationem obtineat, quam absq; usuris retinere nec
potest nec debet Tutor *l. Tutor. 7. §. 12. l. 58. §. 1. §. 4. ff. de admin. Tutor.*
Cum enim *Nov. 72. c. 6. §. inde Auth. Novissimè C. de admin. Tutor. in*
usum non venerit, vel desuetudine observari desierit, & jus vetus in
l. si tutor. 15. l. ob fœnus 49. ff. de admin. Tut. & alibi expressum, denuo
consuetudine omnium locorum restauratum sit, testante Covarr. 3.
var. res. 2. n. 1. Rauchb. part. 2. q. 26. n. 6. Hart. Pist. lib. 1. q. 49. n. 24.
Gothm. 5. resp. jur. 24. n. 17. per plures ibi allegatos, sibi imputet Tutor,
quod contra officium suum & pupilli commodum pecuniam hanc;
re & occasione data *per l. 3. C. de usur. pupill. l. 12. ff. de Admin. Tut.*, alteri
non crediderit *Wesemb. 2. Consil. 72. n. 12.* Unde si alia persona non in-
terveniat, sed Tutor solus sibi ipsi sortem pupillarem credat *argum. l.*
quotiens 9. §. 7. ff. de admin. tut. usurae ob sortis usum solvenda sortis
fructi-

G

fructifera rationem non induunt, sed tantum currit eadem prior
usura pro rata sortis primùm in usus Tutoris conversa, non verò pro
rata usurarum ejus *per l. fin. C. de usur.* ubi Justin. usurarum usuras
& Anaticismum penitus sustulit, ut *nullo modo* ulterius induci possit
Wesepb. d. conf. n. 12. Carpz. p. 2. c. 30. def. 30. seqq. Molin. tr. de Comm. &
usur. n. 602. Usuras tamen sortis pupillaris, quas Tutor debet, duran-
te tutela vel curatela currere nec duplo terminari opinamur: sortem
enim cum usuris quam à seipso exigere *l. qui sine ff. de neg. gest.*
l. 9. § 3. ff. de adm. Tut. & in patrimonium pupilli referre, relatamque
alij foenerare neglexit, sibi potius quam alij de novo sub legitimis
usuris credere videtur *arg. d. l. 9 § non tantum ff. de adm. Tut.* ut proinde
eadem usura non tanquam ex veteri sed novo mutuo debeatur.
Quamprimum autem administrare desiit, Tutor incipit esse extra-
neus debitor, qui nec à seipso exigere nec Creditori pupillo de pecu-
nia debita negociari tenetur, eoque cessante causa excessus dupli ces-
sat ipse excessus, & locum habere incipit ratio & dispositio constitu-
tionis dupli, ita tamen, ut usuris præteritæ administrationis, quibus
ab eodem debitore nullum incrementum, licet ab altero novo ut an-
te dixi, accedere potest *per l. fin. C. de usur. non computatis, novæ usu-*
ræ currant, donec ipsum duplum attingant, vel rationes Tutor reddi-
derit l. 7. §. fin. l. Lucius 46. § 3 ff. de adm. Tut. l. fin. C. de usur pupill. vid.
Molin. d. tr. de usur. n. 600. & 603.

Quod si non usuras usurarum, sed definitum tantum modum
Creditor stipulando excefferit, an ad omnem usuram solvendam
compelli possit debitor? R. usurarum modus cum lege publica defi-
nitus sit, & omnis excessus improbatus, privatorum conventiones
non efficitur, ut majores usuræ debeantur *l. nec ex pratorio 27. ff. de*
R. J. l. cum allegas 15. C. de usur. quia in fraudem legis stipulatio hæc
interposita esse intelligitur *l. Julianus 13 §. 26. ff. de Act Empt.* Non
tamen totus contractus vitiatur, sed superfluo deducto, legitima usu-
ra ex stipulatione hac debetur *l. usuras 20. l. 29. ff. de usur. l. eos 26. §. 1.*
vers. si quis C. de usur. l. 8. C. si cert. pet. Utile enim per inutile vitiari
non debet *c. utile de reg. jur. in 6. l. 1. §. 5. ff. V. O. Gail. 2. Obs. 4. per tot.*
Berlich p. 2. concl. 38. n. 24.

(b) Finis seu Terminus usurarum quem excedere non debent,
est duplum sortis, i. e. alterum tantum quantum est in sorte *l. 9. ff. de*

usur.

usur. l. 10. C. eod. ut fors ipsa duplo infit Nov. 121. Zang. de Except. p. 3. c. 25. n. 33. Unde fit, ut quam primum sortem æquaverint usuræ subsistant, nec quicquam illarum nomine ulterius debeat, sive illæ usuræ negociativæ & conventionales fuerint ut in mutuo *l. si non sortem 26. §. 1. ff. de Cond. indeb.* sive incidentes ex mora debitæ *l. 27. in fin. C. de usur.* aut ex nautico fœnore resultantes *l. 4. §. 1. ff. de Naut. fœn.* cum enim usuræ ratione ejus quod interest exigantur, ad ejus modum qui ad duplum communiter revocatur *l. un. C. de sentent. quæ pro eo quid inter. l. cum & forte 44 ff. de Act. Empt. l. 25. C. de Evidt.* coercendæ videbantur, ita ut nec pignora vel hypothecas eo nomine, ut olim, ulterius retinere permissum sit *d. l. 27. C. h. t.* nec refert utrum solvendæ seu debitæ adhuc sint usuræ secundum *l. 10. C. de usur.* an diversis temporibus particulatim solutæ fuerint, cum & hæc, si dupli computationem attingant, debita dissolvant, & cautiones suis viribus enervent *Nov. 121. c. 2. Nov. 138.* ut si posteriores exactæ fuerint, sorti imputandæ sint *d. l. 26. ff. de cond. indeb.* quæ si expedita fuerit, haud immerito conditioni indebiti, qua repeti solent ea quæ indebitè soluta fuere *tot. t. ff. C. de Condict. indeb. locus erit d. l. 26. §. 1. ff. de Cond. indeb. Carpz. p. 2. Const. 30. def. 27. & in praxi Criminali part. 2. q. 92. n. 42 seq.*

Ita tamen usuras duplum excedentes ulterius non currere intelligimus, si in potestate Creditoris fuerit sortem repetere & recipere, secus verò si nolens volens ob debitoris moram credito carere cogatur, usuræ non cessant, idq; si vel litem super sortem & usuras moverit, eamque contestatus fuerit *l. lite contestata 35. ff. de usur.* mora enim quam litem contestando debitor committit *l. nemo 82. ff. de V. O. l. 1. & ult. C. de usur. & fruct. leg.* non deteriore, sed meliorem Creditoris causam reddere debet *l. non solet 86. cum seq. ff. de R. J. l. 29. ff. de novat.* vel si debitor in jus vocatus, petulanter litis contestationem protelaverit, ut interim pecunia utatur, cunctatio hæc pro litis contestatione habetur *arg. l. sed ad eos 24. ff. quib. ex caus. maj. l. 2. C. ubi in rem actio ibiq; Dd. Zang. de Except. p. 3. c. 25. n. 35. seq.* aut si alio modo debitor de solutione sortis interpellatus effugia quærat, & solutionem malitiosè differat *Carpz. d. l. def. 28. & in prax. Crim. part. 2. q. 92. n. 51. seq.*

Annui quoq; redditus sive pecuniarij aut fructuarij illi fuerint, duplo non finiuntur, sed in perpetuum currunt donec fors redimatur

tur vid. Nov. 160. R. Absch. de Anno 1548. in resor. pol. & R. A. de A. 1577.
tit. von Bucherl. Contr. S. vnd nach dem die Wiederlauffs Gülden.
Cum enim debitor seu venditor nullo modo obligetur ad restituendum
pretium seu pecuniam ex venditione reddituum acceptam, sed
prorsus & perpetuo sine spe recipiendi ab Emptore alienetur, Emptor
seu Creditor non duplum, quod nisi respectu sortis debitæ considera-
ri potest, nec ultra sortem, sed aliud loco sortis alienatæ percipere di-
citur; Quod licet intra aliquot annos sortem excedat, nihil tamen
iniqui aut usurarij committit Creditor perpetuo redditum exigendo,
cum non emanat propriè fructus seu materialiter redditus ipsi an-
nuatim percipiendi, sed jus quoddam actu quæsitum ad illos post-
modum petendos, quod censetur æquale pretio jam numerato, ut
ita emptor non ex re aliena sed propria fructus percipere videatur
*l. 1. & 2. de Empt. & Vend. in extravag. Lessius de just. & jur. cap. de cen-
sib. q. 3. & 4. Medin. C. de reb. per usur. acquis. q. 11. Gail. 2. Obs. 2. n. 7.
Carpz. pr. crim. part. 2. q. 92. n. 62.*

THESIS XVIV.

Usuræ etiam legitimæ stipulatæ, si cer-
tis annis minores acceperit Creditor non
debentur; deberi quoque desinunt oblatio-
ne & oblatione sortis solenniter factâ.

Creditor si aliquamdiu minores usuras debito recepit, majores
petere nequit, sed minoribus consequutis imposterum quoq; con-
tentus esse cogitur *l. 5. l. 8. C. de usur. l. qui semisses 13. ff. eod.* siquidem
minores accipiendo, tacitè de gravioribus remittendis convenisse
presumitur *l. 17. §. 1. h. t.* Quod intellige, si sponte id fecerit cum majores
accipere potuisset, nam si non sponte, sed quia à debitore plus exigere
non potuit, minores se recepisse doceat, vel protestatione reservato-
ria de residuo solvendo sibi consuluerit, quin ad residui petitionem
admittendus sit, dubium non videtur, cum in necessitatibus nemo
liberalis existat *Carpz. p. 2. const. 2. def. 6. Hart. Pist. Obs. 144. n. 40. seq.*
Tempus verò, quo præsumpta illa usurarum remissio inducitur,
triennium esse *Carpz. d. l. & Salycet. ad d. l. adversus §. C. h. t. autu-
mant*

577.
den.
uen-
sed
ptor
lera-
e di-
nen-
ado,
an-
post-
ut.
atur
cen-
n. 7.
er-
n,
io-
ores
on-
em,
nisse
ores
gere
ato-
em,
emo
seq.
tur,
utu-
nant

mant arg. l. quicumq; 3. C. de apochis & descript. lib. 10. l. 1. C. de fidei
comm. vid. Menoch. lib. 3. presump. 139.

593

Contra debitor qui minores usuras pollicitus est, si majores sciens
praestiterit, praestitas nec condicere nec in sortem computare potest,
tacitum enim pactum inductum esse censetur, quod conditionem
impedit l. 1. ff. cond. indeb. l. 9. C. eod. Non tamen ob voluntariam a-
liquot temporis praestationem ad majores usuras in posterum quoq;
praestandas debitor constringitur l. 7. C. de usur. ubi Dd. l. 28. C. de
pact. cum annua illa praestatio causam limitatam habeat tam rati-
one rei quam temporis, pro quolibet enim duntaxat anno solvit, qui
extensionem in futurum non parit l. quod annis 15. § 2. ff. ad l. falcid.
nec unius rei solutio in alia obligationem infert, sed tantum quando
& quatenus intervenit l. fin. C. ne uxor pro Marit. nisi illa solutio uni-
formiter facta causata fuerit per decennalem praestationem roborata
l. 6. ff. de usur. l. litibus 20. C. de Agricol. & cens. lib. 11. tunc enim le-
galis tituli praesumptio inducitur, quae tamen veritati cedit, si probe-
tur l. 24. seq. ff. de probat. Salycet. ad. d. l. 28. C. de pact. Molin de usur.
n. 205. Menoch. lib. 3. presump. 131. per tot. dixi si sciens majores
usuras solverit, secus si errore & ignorantia ductus id fecerit, tunc
enim ejus quod amplius usurarum nomine solvit ratio habetur, & in
sortem computatur l. Creditor 102. § fin. ff. de solut. nisi praestations
illae per 30. annos & sic per longissimum tempus continuatae fuerint,
quia tunc creditor non tantum juris praesumptione gaudet, sed etiam
ope praescriptionis actionem omnem citra ullam consideratio-
nem tituli aut bonae fidei excludentis, tutus est l. 8. § 1. & tot tit. C.
de praescri. 30. vel 40. an. ut proinde debitor ad probandum errorem
vel indebitum ulterius admitti non debeat.

(b) Si debitor ipse vel alius ejus nomine arg. l. 17. C. de solut. l. 23. &
53. ff. eod. Creditori ipsi l. acceptam 19. C. de usur. non alij arg. l. 39. ff. de
neg. gest. t. t. C. res int. al. act. aliis non noc. totum quod debetur in
sorte & usuris d. l. 19. l. 6. C. h. t. l. ob signatione 9. C. de solut. l. fin. C. debit. vend.
pign. vid. supr. th. 17. in pr. realiter obtulerit l. 82. ff. de cond. & dem. l. 72. in
pr. ff. de solut. idq; testato, ut parata probatio sit l. 6. C. h. t. l. 1. C. de suscept.
& prap. lib. 10. tempore & loco congruo l. 39. ff. de solut. l. ob signatione 9.
C. eod. l. Romae 122 ff. V. O. qualis hoc in loco Creditoris domicilium est,
cum debitor jus sibi parare & periculum in Creditorem transferre
intendat arg. l. pen. § fin. ff. de Cond. & dem. l. quod nisi ff. de oper. libert.

Bachov. ad Treutl. vol. 2. disp. 29. th. 2. lit b. sub fin. Salic. ad l. 19. C. de usur. n. 6.
§ 7. nisi Creditor procul abfuerit, tunc Magistratum interpellare ne-
cesse habet *l. 6. C. b. t. vel nominatim aliter de loco convenerit l. is qui*
9. ff. de eo quod cert. loc. Creditor verò pecuniam ita sibi oblatam reci-
pere recusaverit *vid. Ant. Fabr. in C. de pign. act. def. 6 n. 3.* hoc remedium
debitori constitutum est, ut citatione adversus Creditorem facta *l. 47.*
ff. de re jud. l. 6 C. de remis. pign. Schulz. tract. de oblat. § ob sign. c. 4. n. 28.
Caroc de oblat. p. 2. q. 3. oblatam pecuniam solenniter ob signet *Fab. in*
C. de solut. def. 6. seq. eamq; in loco tuto *l. 28. ff. de admin. Tut. qualis cen-*
setur publicus l. qui mutuam 56. § ff. mand. l. 64. ff. de fidejuss. vel quem
Magistratus constituerit d. l. 19. C. b. t. l. 81. § 1. ff. de solut. deponat Zang.
de Except. p. 3. c. 2. n. 84. Donel. 16. Comm. c. 14. Quo casu, cum hæc ob-
signatio & depositio proximè ad solutionem accedat, æquè ut solutio-
ne ipso jure liberatur debitor *d. l. ob signatione C. de solut. l. 1. § 36. in fin.*
ff. deposit. & à sorte & ab usuris quocunq; modo debitis. d. l. 19. § 1.
6. C. b. t. l. 1. § fin. § l. 7. ff. eod. etiamsi à Creditore postea conveniatur,
ut solvat *argt. l. nulla ff. de R. J. nisi debitor re integra depositam pecu-*
niam recipiat, inq; suos usus convertat, tunc enim effectu depositio-
nis per recuperandi actum sublato, rursus teneri incipit d. l. 19. in
fin. C. b. t. l. 8. ibi § hodie C. de distra. pign. non quidem actione dire-
cta, vel quasi retroversus liberatio non contigisset, ob. l. 7. ff. de usur. sed
utili ex sententia & æquitate legis, sublata prioris liberationis causa
d. l. 19. l. sed revocata 20. ff. de jure fisci Gyph. ad d. l. 19. C. b. t. Donell. d. l. vers.
quid ergo est, ita ut si interpellatus non solvat, & fortis & usurarum
exactioni subjaceat d. l. 7. ff. b. t. l. 17. ff. de per. § comm rei vend.

Dixi re integra i. e. antequam Creditor depositum illud ratum
habeat, etenim si solvi sibi à depositario petat, vel ei aut deponenti de-
nunciet ut solvat, cum rati habitione illa per depositarium non re-
pugnantem, possessionem & inde dominium etiam directum, non
utile ut vulgo Dd. tradunt, acquirat *l. 20. § fin ff. de acq. rer. dom. § ex his*
itag. Inst. per quas pers. vid. Donell. d. l. § sed cum omnis, ipsius denun-
ciatio facit ut alii solvere non possit l. 3. C. de Novat. Salicet. ad d. l. ac-
ceptam 19. C. b. t. n. 2. Depositario v. reluctante adversus ipsum utilis
actio depositi ex mente & sententia debitoris Creditori competit,
arg. l. pen. C. ad exhib. vel utilis rei vindicatio cum traditio vera non
intercesserit per l. 20. C. de pact. ad depositarum pecuniarum exactio-
nem d. l. 19. in fin. C. b. ubi ita Dd. omnes.

Cate-

Ceterum si debitor totum debitum loco & tempore congruo nu-
 tantum obtulerit, oblatio illa obligationem non tollit, cum solutio nō
 sit, nec ejus vicem obtineat *l. 9. C. de solut.* neq; ceteros ex totali li-
 beratione effectus profuentes parit, ut liberationem pignoris *l. 20. C. de*
pign. & hypoth. l. fin. C. de luit. pign. usurarum ex stipulatione vel mora ir-
 regulari cessationem *l. 6. l. 19. C. b. t. l. i. in fin. l. 18. in fin. ff. cod. l. 28. in fin. ff. de*
adm. Tut. nisi interpellatione sola causata fuerint *l. 91. §. 3. ff. V. O.* aut
 nondum inducta *Bach. ad Tr. disp. h. th. ult. lit. E. Schult. d. tr. c. 6. n. 5.*
 Tunc enim ad impediendam moram *l. qui Roma 122. §. seja ff. V. O. l. 17.*
ff. de per & com. rei vend. purgandam l. 73. in fin. l. 91. §. 3. ff. V. O. in fu-
 turum sc: non in præteritum *arg. l. 11. ff. de R. J. Bach. disp. h. th. 9. in*
pr. Arum. tr. de mora c. 9. n. 5. vel constituendum in mora Creditorem
 sola oblatio plurimum habet momenti *l. 30. l. 72. ff. de solut. l. 105. ff.*
de V. O. Unde si quid sub conditione præstandum, sola oblatio facit,
 ut conditio pro impleta habeatur in forma specifica *l. jure 24. ff. de*
Cond. & dem. l. 161. ff. R. J. ita ut per æquipollens denuo impleri non
 possit, quia conditio quæ non nisi una numero est, ex quo impleta,
 conditio esse desinit *l. fin. C. condit. insert. l. 3. §. 12. ff. de stat. lib. Hillig.*
ad Donell. 19. Comm. c. 13. lit. i. Aut si pœna aut usuræ promissæ sint,
 si pecunia data non sit, oblatio interposita utrumque interrumpit
l. pen. ff. de Naut. fœn. l. 23. in fin. ff. de recept. arb. l. 9. §. 1. ff. de usur. l. se
per te 9. C. eod. vid. Zang. d. l. n. 152. & 147. seqq. Schult. d. tr. de obl.
& obsig. c. 6.

THESIS XXV.

**Actio qua mutuum persequimur est
 conditio certi (a) ex omni obligatione ex
 qua certum petitur competens. (b)**

Mutui finis cum sit mutua inter homines sublevatio, homi-
 nis erit hominem beneficio afficere, affecti vero beneficium repen-
 dere *l. servus 7. ff. de serv. export. cujus si immemor condictione cer-*
ti ad repetendum id quod mutuo accepit, compelli potest pr. Inst.
quib. mod. re contr. l. 24. ff. de Reb. Cred. Et licet res mutuo data in ge-
 nere tantum restituenda veniat *supr. th. 2. lit. d.* genus vero incertum
 sit *l. in ratione 10. §. incerta ff. ad l. falc.* attamen cum genus hoc nu-
 mero, pondere & mensura ita circumscribatur, ut quale quantumq;
 in contractum deductum sit constet, genus ipsum natura & pronun-
 ciatione certum esse cognoscitur *l. certum 6. ff. de reb. Cred. l. 74. §. 1. ff.*
V. O.

ur. n. 6.
 are ne-
 l. is qui
 n reci-
 edium
 ta l. 47.
 . n. 28.
 Fab. in
 is cen-
 quem
 t Zang.
 ce ob-
 olutio-
 an fin.
 9. & l.
 niatur,
 pecu.
 ofitio-
 19. in
 e dire-
 sur. sed
 s causa
 l. l. vers.
 rarum
 ratum
 nti de-
 on re-
 n, non
 ex his
 enun-
 d. l. ac-
 a utilis
 etit,
 a non
 actio-
 Cate-

V. O. Quod si vero nec pronuntiatio nec natura quidditatem, qualitatem & quantitatem definiat, incerta res est conditione incerti prosequenda, etiam si ex eventu certa fiat, veluti fructus vel partus futuri *l. ubi autem 75. §. 4. ff. V. O. l. 4. ff. de Usur. cum in omni contractu quoad illius vim formalem, non eventus sed initium spectandum quo obligatio & inde actio nata l. 1. §. 30 ff. deposit. l. 8. mand. sicut ergo ab initio non certi sed incerti erat obligatio & conditio, ita quoque ex post facto l. 137. §. 6. l. 124. ff. de V. O. Ideoque quod in l. 9. ff. si cert. pet. ex contractu incerto certi conditionem competere dicit Jctus ad innominatos referendum, qui licet natura sua & ordinarie vagam habeant naturam l. 1. seq. ff. pr. escr. verb. quandoque; tamen ex his certi conditio competit l. 1. §. debitum ff. const. pec. l. 18. ff. de accept. Wesenb. in π. b. n. 14. Gædd. de contr. stipul. c. 6. n. 220 seqq. vel cum Bach. ad Tr. disp. b. th. 10 de contractu generali, qui natura sua incertus est, id intelligendum, ut est societatis tutelæ, negotiorum gestorum, mandati generalis, arg. l. 38 ff. pro socio l. si qui 10 §. 1. ff. de appellat.*

(b) Conditionem certi ex quavis obligatione certa competere Ulpian. in l. certi. 9. ff. Reb. Cred. statuit. Quippe cum in omni conditione certi medium concludendi unum idemque sit, certum scilicet dare facere oportere, una atque eadem erit certi conditionis natura; Et hoc est quantum intelligo, quod anxie Dd. dicunt, unam esse conditionem generalem etiam respectu mutui, non quod ex contractu speciali possit nasci actio generalis, cum genus vel tantum sit in Intellectu vel tantum Intellectu concipiatur, & extra hunc per se viribus suis non nitatur; Sed quod quavis conditio etiam quæ ex mutuo vel stipulatu tanquam species datur, sub generali conditione comprehendatur, & ejusdem sit naturæ in genere cujus sunt aliæ species in d. l. 9. relatæ. Quamvis autem causa petendi v. c. legati, stipulationis &c. sine cujus allegatione conditio moveri non potest, diversa sit, non tamen diversitas illa causæ diversitatem conditionis in genere arguit, sed facit, ut quot diversæ debendi causæ conditioni generali adjiciuntur, tot species conditionis constituentur per l. 9. in pr. & §. 5. seqq. ff. si cert. pet. vid. Bach. in Tract. de Action. disp. 4. th. 10. lit. a. & ad Inst. quib. mod. recont. Gædd. de contr. ab stipul. c. 11. n. 9. seqq. & 20. Verum cum hodie actionis expressio necessaria non sit, sed tantum facti narratio c. dilecti 6. X. de judic. Rosbach. in prax. civ. tit. 33. n. 29. quod in omnibus judiciis receptum esse testatur Gail. l. obs. 61. hic subsisto, & actis Deo grahuic triosæ materiæ finem impono.

TANTUM!

ULB Halle
003 862 046

3

Sb.

1007

salu-
am ad
nsef-
Sem.
o, ad
is te-
a mo-
o ma-
tatio-
; ne-
capi-
& ex-
stum-
enco-
Glof-
omi-
o vos
Catera
Jam
ae

C. D.
DISSERTATIO LEGALIS
De
Mutuo & Usura

275-66
13

Quam
Permissu ac suffragio Nobilissimæ
Facultatis Juridicæ in Illustri Leucorea

1644

PRÆSIDE
Magnifico & Amplissimo Viro
DN. JEREMIA REUSNERO,
Cto & Antecessore Celeberrimo, Facultatis
Juridicæ Ordinario & p. t. Decano Spectatissimo,
Decretalium Professore Publico, Curia Electoralis &
Synedrij Ecclesiastici Aseessore gravissimo.

Præceptore, Patrono ac Hospite
in primis demerendo,

publico examini sistit

JOACHIMUS Kennenkampff

Rigà-Livonus.

ad diem 28. Septemb. In Auditorio Jctorum

WITTENBERGÆ

Typis JOHANNIS RÖHNERI, Acad. Typogr.
ANNO c1o 1o CXLIV.

